Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Huore kranc/

ke myllige/saare arme oc fattige mæ-
niskir schule tractteris oc besørgis
een kort vndermyssning aff
broder Paulo Helie.

KAREN BRAHES
BIBLIOTHEK
ODENSE

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

S. Fred oc naade in Christo Jesu / vnskir Paulus Hilke erlig oc formanstig mandt Niels Stemp / Borgemester i Kiøbmēhaffn

Mine Borgemestere gunstighe oc gode menn. Som eder well forte kir / ther ieg war eder gest y Paaske vge nw fist forleden / at y tale de mz meg vdi raatzwyst om eet hospitall at rettelige stigte oc schikke Gud till loff oc ther nest arme / myslige oc kranche menniskir til hielp trøst oc beskädt / ansee dis at saa mage fattige menniskir / Guds sanger oc allis vore spegell / forsettis aff mandrøgt oc forsømmilse / ther motte oc kunne raadis bodt / hielpis / eller at forlaatis aff then vfielige / vbegribelige oc smaare pyne / vsilhedt oc mødgang / ther mage saa forsmeckis oc forladis vdi / at the aff mystrøst / anthn salde vdi myshaab / eller oc vdi eet stort vtaal / ther fordi opmeckir Guds vrede / streng hedt oc plage offuer thenom som kunde desse ting at ansee / nar the arme kunne nest Guds hielp / besøges liffs fare / sundhedt oc karskhz oc andhen welferdt som wy ere huer andhn plictige / om wy wele saa sēnelige vare som wy begære at kaldis cristhen / ther findis nw mange

ſom forarbeyde ſæt oc ſkicke paa all oc hwert/
paa wyn oc klede/ paa hwmmill oc ſalt / paa
meell oc malt/oc andhñ møghen ware/huor hũ
ſchall kiøbis oc affhẽdis/huer wedt ſith werdt
eff ter ſom tidhen kan taale oc huermandt bliff
uer wedt hwsdhet met behaldhen reyſe/huil-
kedt dog er icke ſtraffeligt/nar thet redelige gi
ordis oc altidt hialdis wedt magt. Men gãtſke
faa finder mandt/ther mele haffue omhygghe
for thenom ſom ere oss offuer alting befalede/
at hielpe oc ſtycke/forſee oc beſørie/aff all mor
magt/oc met alt thet wydt/ſkell forſtandt will
dom/ſindt fornwfft oc klogſchaff/ ther Gudt
haffuer oss forlaadt/oc antwordt till tw er handt
thenom at bruge ſeg till loff/oc then arme oc fat
tige/ſom er Guds tempil oc balig oc Jeſu Chri
ſti leem/till terff oc gagñ . Oc wore y paa then
tidt begærindis/att ieg ſchulde giffue mit tycke
oc raadt paa ſcrifft/thet allerkontiſte ieg kwm-
ne/huell menin3 ieg 'ther omhaffde/oc i huadt
maade ſaadan ting kumne beſt anhetfuis/frã-
magis oc bliffue framtwinde/nar thet er for-
geffuis at begynde een ting/ther icke kan wor
de lenge beſtandig/men offte omk wid kallis
for en hun er halff giordt. Thi haffuer ieg nw
fwghet meg effter eder willie/ oc beg æring oc

will

will nw foregiffue hueſt meg tycker got atwa-
re/ÿ themne handell/dog icke i then mening att
myne raadt ſchule anãmis for noghen affſlagd
ret/eller een falſt lom/at ieg er ther till forſmag
aff mÿn ſtore maamittighedt. Men ieg will al-
ſomeniſte framſette mit tycke/ ſom huer oc een
pleier at giøre vdi noghen hob/ther forſamblis
vdi raadtzwÿſt/met ſaadan agt/at ſwnnis hwn
ware fundered vdi ſcriffthen oc paa redelight
ſkell/tha maa hwn anãmis oc ſtadtfeſtis/ ſwn-
nis hun oc thet icke/tha maa hwn foractis met
ſpot oc lather/ſom ther almẽnelige giøres modt
thenom ſom framſette geckerÿ for wÿſdoom/
oc løghen for ſandhedt. Oc thit will ieg nw
giøre kortelige / ſaa lenghe ieg worder noghet
meer ledig / att ÿ oc andre wÿſemendt kwnne
deſt i mellom/vdi thenne handell noghet pder-
mere befinde/nar tette anſlag motte ſaa begyn
dis/at thet kwnne ſaa een lyckſalig framgang/
oc een beſtandig ende/alle thenem till ſalighed
ſom agte at ſtycke ſãme anſlag/Gudt till loff/
arme oc millige mẽniſkir till roo oc løſe/oc then
gantlke menighedt till hedr oc are/nytte oc
gaffñ. Thet kende gudt/at ther ſom lycken hof
de meg tilføghz tigdõ/tha ſculde ieg hielpe then
trolige til mẽ fordi hun hafſuer hamñ icke vnth
wnnit meg/ther

ther ieg er oc met well till freds/tha will ieg lade
he ther forst till thette føie bleck oc papyr/ther
maa rethe saa langt som thet kandt/meg haa
bes tha at ther skall ingh̄ tage exempill eff
1. ther. Oc will ieg først fortellie huess bud oc befa
ling/my̆ haffue wdi skrifften om the fattighe
2. oc arme/oc ther nest kortelige forfølge then an-
dhen part/aff thende handell som nw er forø-
ghen oc hender/saa at thz skall huerckin finnis
the mysse keedsompt/oc icke heller the fattighe
oc faakundige forlangt.

¶Oc dog at Guds wrede er opwockt gant
ske saare i thenne tidt/aff mange/store oc groff
ue synder/som nw regnere blant then menige
cristhen mandt/tha befinder ieg att een aff the
store/ er then haarde wmildhedt oc wmildhe
wmildhedt haardhedt ther my̆ ere befftedde wdi modt fat-
tige/armelinge mysslige/oc mysstrafflige menis
kir/at my̆ icke anfee theris store nødt oc trang
terff oc behoff/men anthen tage thenom thz fra
the kwnne ilde omb-ere /eller oc sønie thenom
thet my̆ ere thenom plictige/Andre mage syn-
der kwnne offagis/mett legoms skrøbelighedt
met nødt oc trang/men at forsmaa thn fattige
oc trenge then arme/hafwer ingh̄ offage huer
ckin

Eleemosÿ=

chin for Gudt eller mēniſkin / nar thet ſkeer ÿ
modt then wenlige oc mett ynckeli̇ge natur ther
Gud hafſuer met begafſuet/alle ſkellige oc wit
tige creatur/oc thet for een naturlig gafſue Oc
ther ſom inthet wore budhet wdi ſcrifften/be=
ſynderlige paa arme oc fattige mēniſkirs wilde/
tha er then naturlige low/ther huert mēniſke
forpynnter wdi ſith hierte / budt oc befaling/
ſtreng oc ſterck nock/ ther oc ſaa motte wege
the hiartther modt the fattige ſom ere haardere
en ſteen. Saa ſinde wÿ ſcreffnet. Er thet ſaa att Deut.xv.
noghñ aff thine bröder ſom boor indhñ ſtads
porthe met teg/falder wdi fattigdom/tha ſcal
tu icke forherde tith hierte/eller lycke thin handt
men hende ſcaltu oplade for hanom ſom fat=
tig er/oc laa hanom hueſt tu ſeer han behaff
uer. Saa ſier Gudt frādelis i ſāme ſcrifft. Fattige
oc arme menniſkir ſchule alwig fattis ÿ thz lā=
ſkaff/ ſom thu worder boendis wdi / oc ſordi
bioder ieg teg/at thu oplader thÿn handt/for
thñ arme oc fattige ſom er i lande met teg. Saa
ſier oc ſaa then gode Tobias till ſÿn ſon. Tu Tobie.iiÿ
ſcalt icke wende tith anſigt fra noghet fattigt
mēniſche/ſaa ſcall thet oc ſkee/at Gudt ſcalliche
wende ſith miſkundelige anſigt fra teg/i hueſt
maade thu hant/tha war miſkundelig/hafſuer
thu mā=

Eleemosyna

thu mogher tha giff tw wælige/ hafwer thu oc een føye ting/tha hielp oc saa welwilligher een føye ting / att thu ther mett indlegger teg een god løn paa thin nødtz tiot/thi at almwse/frelser eet mēniske fra all synd oc dødt/ oc hwn icke tillleder/at sielin kōmer y mørckhedt. Fram

Proverb xxj. delis sier Solomon Jj hus som heller ther forsmaar thn fattige/han spotter oc forhaaner thn fattigis skabere. Eet andhet stedt sier han oc saa

ibidē. xxi Then som lycker syne øren/ at han scall icke høre thn fattigis røst /tha scall han oc saa robe oc icke høris. Oc strax efter . Thn som er rede-

ibidē xxij boen till miskwndt/han scal welsignis/fordi hā gaff then fattige aff sith brød/ Wyll mand sier

Eccle. iiij framdelis oc saa. Myn søn wær icke falsck wdi then fattigis almwse/oc thyn øg'jen scaltu icke wende fra nøg'jen arm mandt/ Forsmæ icke een hwngrew siell/oc spotte eller bedrøfue icke een

Ibidē. vij fattig mandt wdi sith armodt. Oc nog'het ther efter sier han saa/wæreck thyn handt then fatti-

ibidē xxix ge till gode/ att thin miskwndt oc welsignisse maa fulkōmis. Frādelis anāme thn fattighe for Guds budordt / oc for hās fattigdom skyld/ lad hānem icke gaa fra teg wden skenck/ bewre thyn rigdom wdi then offuerste Guds bud oc thet gangner teg meer en guldt/skiwll thine

almwss

almuse i then fattighe mantz barm oc brog/oc
hun skall bede for teg i modt alt ondt/pdærme
re sier han saa. Then som giør offr/ aff thñ fat ibi.xpriij.
tigis gotz oc eiedom/thet er ligermyll som hã
offrede een mantz søn / for syn faders øghñ.
Elaias prophet sier oc saa / modt the ryge oc Elaie iij
welbige/ij haffue forødt oc optæridt mỹn mỹn
gaardt / oc arme folkis rofi findis vdi edert
hwss. Sacharias prophet haffuer saa sagt. Oc sacha. vij
widuer/ fadeløse børn/elendige oc fattige men
niskir/ skule ij icke vforrette.

Moises taler oc saa vdi laaghen saa siendis Leuiti xix
nar som i skule høste eder sædt/ tha skule i icke
meije for nær/ i skule icke heller opsancke the ax
sõ eder gaa for bỹ/ ey heller the ymer oc mỹn
bær som spildis vdi edet wỹngaardt/ mẽ the=
nom skule ij lade ligge/ fattige oc elẽdige folk
till gode/ at the maa thenom opsancke. Oc ther Hester ix
thet iødiske folck som war fanghet vnder Ax
ueri kongis welde oc magt / bleff frelst aff sỹn
store nød oc trengsill/ tha bød Mardocheus/
at alle the ryge skulde sende skenck oc gaffuer
till the fattige oc arme. Oc fordi sagde thñ frõ=
me Job. Jeg war then blindis øye/ then haltis Job xxix
fod/ oc fattighe mẽniskirs fader. Oc fordi sier
Salomon. Thu skalt ære Gud aff tith gotz/ oc prouerbi

Eleemosyna.

aff then kærke oc beste gerninge scaltu giffue then fattige/oc tha scall thin kom lade vandelighe opfyldis/oc thine øyner affuerflyde/oc for

Matt. xix. di sagde Christus vdi thet ny testamendt Thu scalt forvandle huess thu hafver oc giffue thz fattige folck/oc tha vorder thu ryg y himerige oc at the fattige ther hafde hielp behoff schulde oss icke fattis/sagde han oc saa/hoss sine E

Luc. xxvi uangelistæ/ther nogre aff discipelene vore ylde till frods met Magdalena at hun hafde vdskiærdt thn oprebare smørie paa Christi hoffuet Swarede han saa. I haffue altiat fattige menniskir med handhn/ther i kunne gisre till gode men i beholde icke meg altiat. Frædelis hoss Lu

Luc. xxij cam fier han saa. Nar som thu gisr gestebudt eller noghet merdtskaff/tha schaltu icke bidde thine mæner/thine brødre/frender eller nabod/ som rige ere/at the schulle icke bidde teg igien oc tha haffuer thu thyn løn borte Men nar thu gisr gestebud tha bidt fattige oc arme/halthe oc blinde oc tha vorder thu salig hoss gudt nar the haffue icke dett magt at the kunne teg betale/mæ thz scall tha betalis teg/vdi alle retfer-

Jacob. ij dighe menniskirs opstandilse Jacobus tall oc saa om the fattige/haffuer icke vor herre vdvaaliat the fattige her i verdhn. Ther more

tha

tha rygge wdi een / triſthñ tro / oc at ſtwige till thz
rige / ſom hã loffuz haffuer al e thenõ / ther ha-
nom elſke / mẽ i haffue dog foꝛſmaat thñ fatti-
ge. Mwñe icke the rygge bruge tyrãnÿe e modt
eder oc the drage eder oc ſaa ÿ rette til dom-
ſtooll foꝛ herrir oc furſter. Offuer the ſex hun-
dredꝛe ſteder motte her indføris om fattige mẽ-
niſkir aff ſcriffthen / ther ſom tydhen kun-
ne till rette / Oc foꝛ ingen andhen ſag / talis
ther ſaa tith wdi ſcriffthñ / om the fattigis terff
oc behoff wdhñ fooꝛdi at gudt wille thenom offu-
er alting mare aff wdi befaling oc tillſinn / at
the aff woꝛ mwnhedt / ſchulde bode hielpis oc
opmuntris till at tacke gudt ther thenom icke la-
der foꝛfare wdi fattigdom / men haffuer foꝛ the-
nom ſtoꝛt omhygge / naꝛ han lader thenom be-
føris hueſt the haffue behoff / aff ſyne wduolde /
baꝛn oc mẽner / ther pleie wdi een retſindig agt
oc mening at hielpe the fattige oc arme.

Men the menniſkir ſom ere arme oc fattighe /
ere icke heller arme oc fattighe wdi een maade
Somme ere fattige aff wlycke / ſomme aff lad 1.
hed oc foꝛſømmiſſe / dog att ladhz er oc een ſtoꝛ 2.
wlycke / naꝛ mãnſkiſſueligheedt ſiunnis at ma-
ge een beſynderlig lycke oc gaffue. Somme 3.

B ÿ ere

Sõme are oc saa fattige aff mødet oc trang/at
the ere arme fødde/oc icke heller halfue findt
ther till at the kwnne seg noghet hielpe / ther
fordi blifue trøle i madhen the leffue. Somme
4. ere oc saa berøffuede/oc ere fordi kõmen mødi
armodt/anthen till hiøs aff sio tiwfine/eller oc
aff storm oc wader. Stundom till lands/ nw
aff straatrøffuere/nw aff snaphaner/ther ere oc
saa røffuere/men the wele tha icke saa kaldis
Wmilde Herskaff. offte oc saa aff wmilt herskaff/ther wnderstun-
dom ere wmildere en nogre straatrøffuere/att
thette tage icke meer en the findhe hooll een/
mandt/men wmilt herskaff moghet meer /for
di the berøffue een mandt/bode thet han haff
uer/oc een stor part aff hans mẽner oc slegt/
met. Sõme findis oc arme/aff store bøder for
mandrab/hoor/ketterij/oc andre store oc groff-
ue synder/ther tha finnis at mare retferdigt
nar som then bøtte all ene ther haffde bewdt/
men fordi at een gantske slegt stundom for-
ødis aff een skalck/tha er thet saare wetferdig
oc helst fordi at saghen icke offuerweyes efftet
laaghen eller redeligt skell/men efftet hans mẽ
ners rigdom oc gots som for saghñ er faldhen
nar ther tagis aff thenom ickelom ret er/men
som theris formoge er till. The efftefølge een

krẽmere

kremere regill/ther pleye at sie/nar ieg seer myn
købmandt tha wedt ieg huadt myn ware bør
at gielde. Saa giøre oc saa vnilde fogeder/strax
the møde huore tyg slegt een skalk hā hafuer/
tha møde the huore høgt hans lag scall settis
oc fordi huar saadan seed er/tha more thet bø
re i store sager/at the skalke straffedis paa leē
eller hals ther syndhet hafde/efter som sagha
more stor till/en the schulde giøre saa māge ar
me mysleg/oc sendelis nar the more aff thy slag
ther dog bliffue skalke nar the sie en saadhen
mādi armodt/som wy daglige see/at mangeer
fattige oc arme mē dog lusd arige skalke/mē
huore mange giøris fattige aff moldt oc magt/
falk oc swig/drick oc dobil/motte mel oc saa be
scriffuis paa thet stedt/men thy kā tha icke for
dragis aff māge paa thēne tidt/ther ere gantske
snare. till at sontø:ne/oc helst my sādhet/ at in
ghā ting er nw behalfuelig wdhā hwn er the
nom wildig/ydermere findis oc saa māge/ther
ere icke alsomenisse fattige oc arme paa gotz el
er pēninge/mē oc saa bestedde i stor wsilhedt/
simgdom oc krākhedt/hwnger oc tørst som/
ere fattige fāger/frēmede elende oc sādfluctige
menniskit The besynderlige som ere bestedde
mādi packis sypdalske sagt saldēde simge krøble

ep halwhz/blindhedt/oc andhz legomlig plage
som ere then wældige Guds rysil/till at straffe
werdins synd/thenom till pict oc bodt/ther
lyde saadan plage/om the hafue ther met eet
godt taall/oc ere till freds met Guds willie /
ther tha fuldkommis nar som mon syndighe
willie pynis oc plagis/spildis oc mordet til in=
thet. Dog at then retferdige Gudt lader desse
ting skee/oss till exempill som ere karske oc sun
de/at wy paa thenom schule besinde/huess wy
hafue forskyldhet om Gudt wille met oss stre
ge/nar thet han findis i sandhedt at wy haff
ue tuskinde gange meer syndhz Gudt i modt/en
noghsi ass thenom ther saa pynis oc plagis.

¶ Oc fordi at Gudtz plager ere mangfoldighe
i huar som heisk hospitall ere skickede / tha ere
the saa skickede/at atskillige sinoger/schule haf
ue atskillige hospitall/at wele forsamble/atskil
lige krancksedt wori eet hwal/thet er icke at la
ge noghsi hwal/men at belmitte een gantsche
menighedt/nar huer sinoge/hafuer iw syn for
gifftighedt met seg. Thi wore thet saa farligt
som mandt willeat alle menniskir schulde ba=
des pa een badstofue/ men huad skade ther
er afkommen i nogre aar hafue wy alle seet/

or kunne

or kwnne thet nw dagligе kegrade / dog thet
er nw forsyldе met mange . Thi schuldе ther
ware atskillige hasskolluer i then menighs som
er skickelig saa att swnge oc karske bade icke
tillhobe wdi eet hwss . Oc huer som thet icke
scheer tha kommer een heell menighedt / wdiska
de oc fare . Oc fordi mone hospitall saa skickede
wdi gammill tidt / at ther inghen lagdis wdi /
wdhen han hafdе hospitals swnge / hospitals
swnge kalledis paa then tidt / then spydalske
tooth / nar ther wore inghe andre hospitall . W-
dhen hues Keyser Karll / oc nogre andre Chri-
sthen furster oc mectighe mendt hafdue stiftedt
werdshus ther nw oc saa kaldis hospitall / fat-
tighe pelegrimme oc fremmede folck till gode /
som wandrede till hellige steder / att the schul-
dе ther anthen hafdue lagre / om the fiolde sig
nogher kranckhs paa theris reyse / eller oc nat-
te leye / nar the hastelighen reysde / oc wore fat-
tige / men dog karske oc swnde . Ther nest ski
kedis oc saa obenbare hwss till krøblinge som
icke kwnne gaa / fores eller flyttis / ther oc saa
kalledis hospitall / oc thenn schuldе besøries aff
menighedhen / nar the hafdе icke rygge slegt eller
wenner / at the schuldе icke trengis aff hwnger
eller

Hospitales Stiftydom

Herbergis

eller kwlde/ eller noghñ andhñ mødgang ther
mẽniſkin kwnne affſtyre. Nu paa thz ſiſthe ſi-
dhñ gudt haffuer ſøgt oc paa myñt werdhen
met np oc forferlige ſwogdõme/ſom ere pockir
ſancti Joannis plage/then faldende ſoot/oc an
dre ſaadane Guds lønlige dõme/tha ſkickedis
ther oc ſaa obenbare hwaſ ſom the ſchulde la-
gris vdi/nar thet kan icke ſkee wdhen ſtor fare
at ſaadane krancke mẽniſkir daglige haffue the
ris mafinde i blant thenom ſom ere karſke/i thẽ
mening fordi at ſaadane ſwogdõme ſcal icke for
myñde ſpees/oc ſyne røder for møghet befeſte/
tha er thet gantſke raadeligt at ther till ſkickis
hoſpitall icke vdi een by/men vdi mange/ſom
at ſwogdõmen oc thñ Gudsplage ſerdelis/er nw
for wor ſynden ij ſandhedt møghs forøgt/thi
formwger ieg kiære Borgemeſtere/at nar i agte
met flere gode mendt at frãdrage oc holde myt
magt eet nyt hoſpitall her ij Købmenhaffñ thz
mene ij aff thette ſiſthe ſlag/ſom er the mẽniſ-
kir/ther ere beſtedde vdi pockir/krefft oc andre
ſtore ſaar eller werck/till gode/efter thi at ſpy-
dalſke menniſkir haffue theris hoſpital her vdhñ
for bpen aff gãmilt ſkicke/ at ſaadane menniſ-
kir ſchule icke vare ij by efter then gãmill low
met thenom ſom ere karſke. Oc till andre myſli-
ghe

S. Johannis Plage

ge mēniſkir/er her oc ſaa ſtigtidt then helliāds hoſpitall/ſom haffuer wartdt erlige holdhs fra ſorſte begyndilſe.

CSkall oc befindis/at ware forgeffuis/nar ſom hoſpitall ſtigtis alſomeniſte wdi een by/ oc icke wdi flere/wdhen ther leggis ſtrenge wÿ de hooſt at ther ſkall inghen tillfōris aff frem= mede ſteder/paa thet at een menighedt ſchall icke meer beſwaaris en een andhen. Oc fordi war thet saa ſkickedt i gāmill tidt/at huer me nighedt ſchuldebeſōrde ſyne krancke oc mÿſli= ge mēniſkir/nar huer oc een burde ther at fø= dis/ſom hā haffde leffuet oc hafft wmage. Thi ligger ther ſtor magt oppaa/ at ther giōres lom oc ſkicke/om alle fattige mēniſkir/ſom ere gā= ble oc krāke. The ſom ere karſke/ oc wele ar= bēyde/oc ere till freds met een maadelig ting/ thenom kan icke trenge/oc fordi haffue the icke behoff at tÿgge. Men huar ſom gāble oc mÿſli= ge mēniſkir findis ther haffue tÿge bōrn oc ſlegt eller oc wēner ſom ere noghet formughendis/ tha ſchule the icke heller obenbarligge tygghe/ eÿ løbe om kring fra een by oc till een andhen/ men thenom ſkall beſōrges liffs føde oc klede aff theris egne bōrn/eller neſte frender/nar thz

C er ſan=

er sānelige at holde Guds bodt / bes̄ie sīne
forelre/fader oc moder/syster oc broder / søn
oc dotther/oc andre sīne slectinge ther krancke
oc mīslige are/līfs biering/thet er fode oc kle
de. Men ther som the hafde saa besmittelig een
sinnge/at the kunne icke ware vdi samfundt
met the sunde/vdhen theris fare/ tha schulde
the føris till nesste hospital/oc ther bes̄ies/icke
hospitaled till beswaaring/ men paa theris for
eldris oc wēners kaalt oc taring/saa at the scu
le thenom belange/rygt/tienisste/klede oc fo de/
legedom om thenom kan raadis bodt/oc and
huess the hafue behoff. Men huar the hafue ic
ke saa wederhefftige wēner/tha bør menighe
dhen som the hafue hiem oc boo vdi at oppe
holde thenom. Thet som hedninge hafue well
oc rettelige giordt/maa icke forsōmmis aff cris
thet folck/nar thet er cristhet folck haanligt/at
the schule aff hedninge affuermyndis/vdi na
gre merckelighe dygder. Wy lese at the ware
saa tarknēmelige/modt theris vnderlotte oc me
nighedt/at the merckelige lade forsee/fattige oc
arme/kranke oc sinnge/oc besynderlige thenom
som hafde fanghet saar oc skade y wodbodt /
oc bleff noghn slagyn for syn menighedt vdi fey
de mysst/tha schulde sāme menigh lade forsee

hans hus

hans hustrw/oc opfødde hans bøn/oc kõme thenom till een erlig forsiwn/anthen till embede eller andhñ handell ther the kunne seg føde vd aff. Sech han oc seyer/oc kom igien met lissuet/ tha sech han liffs brød/om han bleff leemelest eller andhen erlig forsiwn/om han bleff karsk oc swndt. Thi skall ther ware vdi een rettelige skickedt menighedt/mange andre sckick/en om hospitall all ene/ther giffue seg altid/anthñ aff wyse mentz raadt/eller redeligt skell/eller oc saa aff merckelige exempill/som wy finde ware skickedt oc holdhen vdi andre landt oc rige eller ypperlige stedet. Fordi ther som eet hospital schulde anãme alle skrøbelige menniskir/ vdhñ alt forskell/tha schulde kranckhedt oc atskillig siugdom meer forøgis en formynskis/mange schulde oc saa findis/ther icke wille lade seg ne derlegge vdi hospitall/ vdhñ nar the ware anthen plat krøblinge eller oc besette met saa store saar/at the kunne seg selffue/plat inthet hielpe.

Skall oc een rett oc forstandig mening ware ther hooss/at thz icke aff noghñ oslage brugis ylde som er well oc vdi een godt menig begynt. Wy see huess skeed er ñ gãmil tidt mz mãge ho-

ſpitall/at nar the haffue wæridt lenge holdhen
wedt magt/krancke mēniſkir till hielp oc troſt/
efter theris mening ſom ſāme holspitall haffde
ſtigtidt oc met renthe oc indgeldt begaffuet/at
the ſchulde deſſ bedre holdis wedt magt. Tha
haffue nw Furſter oc ſtore herrir/weldhet ſeg
till ſāme holspitall/oc giordt ther aff forlæning
till ſyne tienere/ther thenom haffue tient wdi
møghen ſyndig handell. Saa gaffs thenō breff
oc budt/at huer oc een boendis wdi nogre her
ridt/ſchulde hielpe ther til ſheppe korn/bimg/
eller haffre/at ſamme herridt/ſchulde ther fore
haffue magt at ſende till ſāme holspitall the fim
ge mēniſkir ſom fwndis i theris herridt oc eghō
ſom ther till hwlpe. Thz ſom waar paalagt/hol-
dis ſtrengelige wedt magt/ paa ſōme ſteder/
huar ſom the met dom oc handt oc ſaa trenge
bønder ſaadanhielp wdaff/men laghen huar
fore at ſāme hielp er paa lagd oc wedtaghen
er plat kaldhen. Holspitalen findis/ther oc haff-
ue lenſmendt/oc ſtwndum flere en eendt/men
the ſimge finder man icke/wdhō paa nogre ſaa
ſteder ſom mynſt renthe haſue. Saa faris ther
oc ſaa met mange nwmme kloſter/ſidhō the kō
me wdi forlæning/huar gode mentz bøn ſaa ar
melige tracteris/at arme tralle i huar the findis

haffue

haffue ſtørre redelighedt/ij tom̃ oc fengſill/ en kleÿne pÿger/oc ſlich̃ belige iomfruer gode mẽtz børn haffue vdi cloſter. Thet ſom er Gudtz oc theris eghet maa the icke nyde/oc ſaa ſorſøm mis the/ſom the haffde huerkin mẽner eller frẽ der/men Gudt will tha anſee thenom paa thz ſÿſthe nar han haffuer ſaa manghñ erlig leem i blant ſaa mange erlige oc fromme pÿger/ther møghet kohe for Gudtz oc arin ſkyld/ther the icke ellers lidde/ware icke Gudt oc arin thenõ ſaa kær. Saa ſee wÿ møghz ware begynt vdi een godt mening/ther welde oc magt/gerighz oc wmildhedt/haffue forwandledt till een ond maane/nar ſom huerkin Gudt ſkeer loff/oc i ke heller beſørges the fattige. Thet ſom i gam mill tidt er ſkeed kan en nw hende/nar werdñ er nw møghet warre/en hun noghñ tidt waa= tidt haffuer/ oc huarſomhelſt noghñ baade er paa ferde/finder man altidt raadt at hẽne ſø= ge. Thi ſcall ther ſees nøie till/at thenom giff uis inghen orlage ſom magthñ haffue till at om kaſte/eller oc ilde bruge thet ſom er wel begynt bode gudt till loff/oc arme mẽniſkir til hielp oc troſt/nar thet er baade at icke begynde nogñ ting ther beſtandig ſthulde ware/en hwm ſcul= de wedelige forwendis i modt thñ menig ſom

hwm mone begynt wdi/oc for then sag/schulde
hospitall icke hafue homodig bygning/mē dog
rlig oc reenlig/ther han mxre tekfue god. Sō
Gudt hader altidt homodt/saa ellkit han dog
icke formoghen plumphedt. Een erlig bequem
hedt/oc en bequem erlighedt/terkis hanum off
uer alt/icke allēnisste wdi hospitall at bygge/
men oc saa tempill oc andre hwat / ther bygges
Gudt till lofk/oc mēniskin til behoff oc gagn for
di som een erlig sparsomhz/bor at findis wdi
alting/saa bor hēne oc saa at findis wdi bygnig.

¶ Thet mone well got att alle hospitall hafde
noghen will renthe/ther kunne bere theris tyn
ge/men fordi thet er at offuergifue the mectige
oc gerige een bytte pēning/tha er thet bedre att
the oppeholdis aff then menige mantz daglige
hielp/wdhn thet mone saa skickedt/at huer mot
te igien robe sijn tillegge/nar som hwn icke rette
lige brugedis/efter then forste mening. Wdhen
ther som Furstерne oc herrene wille thet giore/
som skede i gammill tidt/oc en nw holdis wed
magt wdi nogre tristeligne rygge/at the som re=
gementhen hafue / hulpe ther till aff then ren=
the som the aff menighedhen opbere. I nogre
Landt oc rygge wyde theris Renthemestere ma

ghz

ghet the ſchule offuergiffue aff ſkat/Tÿſe/told
oc andhen renthe/till hwert hoſpital oc fiwghe
hwſt/hwſtarme folch oc andre fattige menniſ-
kir/nar then menighe mandt ſom noghet for-
mwgher/ſcall tha hielpe andre mange / ſom er
theris fattige nabow/oc gienboo/ fattige mēn-
ner oc ſiegt/for wdhen andhen daglig beſwaa
ring/ther thenom tilkommer / oc kan tha ÿlde
recke till ſommanghe Thet ſom mÿ alle hoffue
met/kōmer tha fra then mene mandt/ther bur-
de ſondi at recke till the fattige/at Gudt motte
ſke deſſ ſkore loff/oc ther kūde findis deſſ mÿn
re ſyndt/hooſt the rÿge oc mectighe/nar thet
ſwntis at ware eet wederlaw/imodt thē met
ferdige ſtrenghed/ther the dog offte bruge med
then menige mandt. Deſſe leeder fwndis dag ÿ
chriſtkendommen / for en werdtlins homodt
bleff ſaa ſtort ſom thet nw er. Thi beſrōther
ieg at the ſchule her effter nepeligе findis/nar
werdlins homodt daglige ſoōgis/ oc er ſondi
taartigt oc hafſuer noghet behoff. Saa burde «
och ſaa een part aff ſagefaldt och andhet ſom «
konghens fadebur welder ſeg till / att leggis «
till hoſpitall / delligheſt wrag ther inghen eÿer «
mandt meth folger / och gotz ther inghē wiſſ «
arffwing hafſuer/ſom ſoger effter ſamme gotz «

Thet

Spr. 22.

Thet maeg som hafwer sijn rette eijermandt
till stede/eller han er snarlige kōme/maa ingh̄
mandt i werdhen optaghe wdhen thenom till
gode som thet tilhør. Oc thet som sagt er om
Fuerberne skall vnderstaas om alle thenom ther
merchelig renthe hafwe offuer theris erlige be-
hoff/eller er hafwe andhen swaager handell/
ther skwndomm er ēn saa sandt een baade/
" som andhen will rēthe. Alle desse som nw ere
" benefīde/ere dog icke andhs eller burde icke an
" dhet at waere/en fattige menniskirs patroner/
" nar huell the hafwe er thenom antwordhs till
" tros handt. Men huar som thet icke skiede / at
desselstoe hansen wille bestycke saadane stedher
er andre ther Gudt skall skee loff wdi/er tarf-
tige mēniskir hafwe gagn̄ wdaff / tha bør huer
menighedt at oppeholde sijne Guds hwss. Oc
nar wij alting opbelige befinde/tha er ths gutz
willie at saa skall skee/thenom till salighet/ther
tha plejer at bare all werdins tynge/dog thet
skeer the weldige mectige er rijgetill inghn̄ arsa
ge/men till maghet storre fordōmmise.

Icke skall mandt heller giffue een soie ting till
saadane hospitall/eller then fattige nar han haff
wer oss behoff / men rwndelige huer effter sijn
fromm

ſormwge/ Euangeliū hakfuer oſſ thz lart / at
thū giffuer meſt for Gudt ſa giffuer mynſt for
werdhen/nar han agther meer mēniſkins hierte
en hēnis wduortis giernig/ſom Chriſtus ſagde Luce xxi
om then qwīne oc widue ther offrede icke meer
en ü penninge. Skall een almwſe noghz bøde
for Gudt mod ſyn dhen / tha bør hēne at wa-
re ſaa ſtor at hwn werckir wdi prunghū/ Skē-
ke mÿ een ſpelemandt eller een geck/een gyl-
dē eller ÿ/mÿndre eller meer/thz kalde mÿ een
erlig ſkenck/oc mene at ther er inthz ſpÿlt wdi
ſomme taare icke heller andet giøre / for the-
ris herre ſkyldt/ Spÿlde mÿ oc ſaa wdi daa-
bill een gylden eller x thz reÿne mÿ gantſke rin
ge/men ther ſom mÿ gakfue ſaa møghz eet gāt
ſke aar ÿ Gudtz nakfū oc for Gudtz ſkyldt tha
meenthe mÿ at thet ſtode icke till at forwÿnde
Scriffthū bīnder at mÿ ſchule giffue thū fatti-
ge aff thū alderforſte oc beſte grøde/oc mÿ mene
at giøre got ſkell,nar mÿ giffue for dørren no-
gre ſaa ſkrøder oc brødiſke/ oc dell i mellom
modt gudtz budt /klede mÿ icke thū nagne / eÿ
hugſwale thū bedrakfuede / eÿ forlaſe thū ſom
wdi fengſill er eÿ hakfue mÿ heller taall mz wa-
re fattige ſkyldenære eller plat forgiffue thenom
ſkyldhū nar the ere icke wederhefftige. Som
ther

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

ther findis møghen andhñ nødt/ en hwnger s
nødt/saa schule wij oc ij andher maade beten
cke thñ fattige, en styre hans hwnger allome-
nisste. Thñ som will wære tacknemelig for Gud
han schall icke wære gødt wdi een maade/mē
wdi mange/icke mødt eet mēnisicke/men mødt
alle mandt/ mødt wen oc wwen / mødt ondt
oc godt. Wij mene somme at inghñ scall nyde
wor hielp wdhñ han er hellig oc godt men wij
fare dog wildt/wij sier ieg sā cristhñ ere Schu-
le wij inghen hielpe wdhen the hellige oc gode,
tha frøcter ieg at wij schule lēge søge oc en tha
inghñ finde/ther er werdt at hielpe. Thi schu-
le wij icke ansee menniskins godhedt oc werd-
skyldt/men Gudtz budt och willie hwess godt-
hedt oss bør att rōre, oc offuerwinne mennis-
kins skrøbelighed. Oc hans exēpill schule wij
Mat v efterfølge/som oplader hymelin oc lader reyne
offuer retferdige oc uretferdige, oc syn sool skene
offuer gode oc onde. Wij schule icke agte the-
nom/ithz the ere syndere men i thz the ere mē
niskir/oc haffue med oss een almēnelig fader oc
skabere. Scall oc huert mēniske giøre almwse
oc wære miskwndelig aff sith eghz gotz oc pen
inge oc icke aff andre mēniskirs welferdt. Mā
ge haffue saa stigthz hospitall, at thz wore bader

latt

latt een giortt nar the haffue beroffuz andre oc
ther aff giortt seg store nottñ. Nar the lade op
tegne/thñ giorde thñ gierning/thñ oc thñ stig-
tede thet hospitall. Men thz offyr/som sagt er
aff wysmādt/er saa tacknēmeligt for gudt/som
noghen toge een mantz søn/oc drepte hannom
for syn faders øghñ. Er noghñ plictig at hiel-
pe thñ fattige/han scall lorkis oc raadis thr till
oc icke nødis eller trēgis/nar nødt oc trāg haff
uer mz seg inghen werdskyldt/ huerckin hoost
thñ som nøder eller nødis. Ther dog icke er
sagt i thñ mening/at inghñ maa bruge nødt oc
trang/modt haarde oc wbesindige mēniskir sō
aldrig ere willige till at giøre got oc lade ōt/nar
the ere huerckin frōme aff sindt eller hierte/men
i thñ mening at frōme mendt maa icke beroffuis
for noghñ arlage skyldt i huore høuisk oc godt
hwn siwnis at ware/nar thz kā icke haffue no
ghñ hādell mz høwiskhz/som er obēbare syndt
oc wdygd/men ther om scall een andhñ tidt no
ghz wyndere talis nar ieg worder meer ledig.

¶ Oc nar eet hospitall er tha erlige opbygdt tha
scall thenā som nederleggis wdi sāme hospitall
icke allomeniste besørges madt oc dricke/hwss
oc klether dog thz er bedre at the delte tig haffue
i godereenlige/ oc erlige maade/at theris store
swede oc werck/pyne oc drøffuilse/kumme aff

Ecclesi
prima

saadan redelighedt dess bedre formagis/ men
the schule oc saa haffue andhñ besynderlig for-
sinn/ huer efftherr sith terff oc behoff som er met
legedom/ badt/ tröme tieniste folk/ ther haffue/
gode sindt/ oc ereicke stumme oc strēge at krā-
cke mēniskir icke opmerkis till noghedt wtaall/
ther ere dog aff krankheds beswaaring wtaa-
lige nock. Thi scall theris plage icke formeeris
thenom mē heller forminskis. At lade thñ ligge
oc raadne bort/ som han lægis mz drick/ smörie
„ eller plaaster/ thz er een stor wmildhedt. Thñ sō
„ er fordi modt een andhñ een ret cristhñ broder/
„ hā icke alsomeniste styr hans hwnger eller skiwall
„ hans naghñhedt/ men han oc saa forbinder hās
„ saar lader hanum smörie oc rygte bade oc twa
„ som Christus sagde om thñ samaritan hoss lu-
Luce x „ cam/ ther fant paa sijn weij fra Hierusalem oc
„ till hierico thñ beröffuede mandt/ ther aff röff-
„ uere oc skalke haffde fanghz mange saar. Wdi
alle landt oc steder huar som er godt ordinantz
oc skicke/ holdis altidt paa menighedtz pwng/
wise oc kloge læger oc forsögte bardskærer/ fat
tige folk till gode/ ther thenom schule hielpe oc
styrcke om theris sinwdom oc kranchedt kan
hielpis. Saa giörris ther oc saa mz wijse oc low
kisme mendt som oppeholdis till at forfölge fat

tige

tige kolckis sager/som inghen andhen will forde
or frēme. Men wij Dantzcke mendt hafftue saa
moghet at giøre met drick or gestebudt/at wij
kunne saadan merckelig ordinantz icke befinde.
Ther som the store bynde skencke or sadderpē-
inge/som nw almēnelige giffuis/or mest the tij
ge ther inghn nødt haffue gaffuis till eet fattigt
hospitall/tha schulde the merckelige sla fram bo
de til sagedom/or andhn hospitals tynge atop
peholde. Giorde the fattige folk thē are or hielp
tha motte thz en haffue magt/or ware pijse-
ligt. Men nu recker thn are alsomenisste till the
rijge / nar thenom giffuis anthn aff hamodt/el-
ler blygsill/the skencke som the haffue inthe be-
hoff. The som staa sadder ere plictige at lare
or wonderwijse theris gudbørn wdi thn cristhen
tro or loffue or thn forplictilse mene the strax wa-
re qwijt/nar the haffue giffuz een føie sadder
skenck. Findis or mange or mest herre folk or
the rijge/ther giøre store bryllop/or bede man-
ge sadderе/at the schule saa store skencke or mā-
ge gaffuer. Thi haffde thn seed blant mange/
andre her wdi Danmarck beha ff een godt
reformatz. Or dog thz giordis behoff at her om
talis noghz wijdere /ieg will thz tha forholde
till een andhn tidt / nar herrer or furstther haffue
offte

Hospitalets Forstander

offte giort reformatz paa beyllop / oc gesskebudt
oc thet kan tha icke hielpe/mange mendt wil-
le gierne at saadane skicke schulde holdis wedt
magt, men qwinders hiemodt er saa stort at mēd
nen maa wyge nar the kwnde inghen/tidt saa
well lade seg see oc skode sō wdi beylop/gilde oc
store gesskebudt. Oc fordi nar inthet haab er her
till at thette scall forbedris/tha ligger ther stor
magt oppaa att hospitall hasue gode forstande
re/ther wdkaaris aff the mendt/ som ere rone
gode/thē som seg er icke godt/ ha n scallaldig
wonde thekranche retraadig/nar han altidt me
re agter sijn sordeell en theris behoff/oc sijn stat
are/rygte oc nakē en theris gakē . Thi bor ha
nom inghē ting at ansee/wdhē the swagis bel
te han scall kwnne hugsuale thenom som ere be
drofftede/grede mz the gradindis sorgemedt
the sorgindis glede seg met thenom som ere gla
de/oc i alle maade /koie seg efter the kranckis
lempe/oc alsomenisste /bruge thenom tillgode
huess lycken hanom till koier paa theris wegne. Oc nar gode mēniskes forsymme at huess
ther tilgiffuis / kommer the fattige till gode oc
gakē/tha hielpe the mogz dess heller . Sanc-
tus Ambr. sier seg at kēde the presster/som bleue
ryge aff almwse gierninger/ som the brugede
modt fattige mēniskir / at mange ryge folk be-

Ambrosius.

gaffuede

gaffuede thenom nar the wore wÿlse giorde/at
thet kōme tha sendelige til fattige folkis hender
bode gudt till loff oc thenom till gode. Thÿ sō «
inlegger hoess een gudtfroctig mandt then al- «
mwse hā will skifftis blāt fattige mēniskir gios «
møghz mÿlere/en thÿ som belader alt sith gotz «
wdi wmilde arffwigis hēder/mÿ see offte iii el- «
ler iiii daablere/dranckere krwarēnere oc forø-
re saa møghz spÿlde oc fortare/som hunderde
fattige mēniskir motte rwndelig beløies wdaff.
Thi wore thz een retferdig low/at all wÿndig
oc baade wdi daabil oc andhÿ falsk hādel schul
de ware forbwt/helthÿ i kōghōs ware/oc hel
thÿ till fattige hospitall/mē thÿ low schulde nep
pelige wedtagis/sidhÿ at køger oc andre metti
ge Furster haffue oc saa begynt at daable oc for
øde. Oc maa well ske/at then menige mandt
schulde icke heller / sō tycke thÿ retferdige low
nar the wele heller at alt fallzmaall / scall dom-
mis till als gÿlde oc gesskebudt/en āthÿ til guds
loff/eller oc fatige mēniskir till hielp oc trøst mē
nar alting scal staa till theris dom oc sielle/tha er
thr icke haab till noghÿ forbadig paa the tig
sō haffue warit her til dags ÿlde boughz nar
the tig som ere allsōbest/ kwnne aldrig behaffue
then menige mandt / fordi han er / icke red-
lÿndige wÿss / men swmpper till her oc der

oc

Hospitaals Forstander.

¶Oc nar forstanderin er rettelige godt som
sagt er/tha bruger hā oc saa gode budt oc tie-
nere till the siugis beskandt/ther icke heller fa-
re medt noghz skalhedt/løghen' eller falsk digt.
Icke scall ther heller bedis till nogre hospitall
uden i sāme stedet som the ere stigtede oc ther
nest omkring/huess kranche mēniskir the wille
ther fore auāme nar som behoff giordis. Som
alle the krācke ther kiudis udi eet gantske landt
kunne icke oppeholdis oc beskaas udi eet hos-
pitall oc siugehuss/saa scall icke heller till eet
huss bedis offuer eet gātske landt nar huer stadt
oc lādtskapp bor at oppeholde sine siuge huss.
„ Wi hapfue seet oc hort/mange schalcke stycker
„ ther troglere hapfue brughz/som ginghe budt/
„ for nogre hospitall(Exempill setter ieg icke at
„ inghn scall merckis)oc huore moghz ther hapf-
uer hengd medt theris hēder/nar the saa stun-
dum thn fēpte pēning/stundum thn fierde
oc tredie oc offte thn gātske hob. Oc at thz schall
mynde till pēnings for thenō/hapfue the brughz
saa moghn løghn/oc digthz saa mange falske
ierteghen ther aldrig skede/eller kunne skee i
the maade/som the framsette sāme ierteghn/at
himel oc iordt motte thē aff forfaris/oc dog at
mange blant herrene oc prelaterne well wide at

saadan

saadan falskhedt brugis/the see dog i genom
fingre mz saadane skalcke/at theris hender blif
ue oc saa smurde mz sãme fallke oc staalne pẽ
ninge/ther Gudt møghet forsømis wdaff/och
menniskin saare belkẽmis. Nar mỹ mele søge
the første røder/ som thette bulder ther nw er
wdi then cristhen kircke haffuer sỹn grøde och
begyndilse wdaff / tha schule the findis hooss
trøglere oc skalcke/ther mz betackt skalckhedt
løghen/falske ierteghen oc andhet geckerỹ/haf
ue stughet omkring alle landt/oc ther mett saa
lenge bedraghet then menige simpell mandt/at
Gudt will thet icke lenger fordrage. Wor herre
haffuer icke løghen behoff seg sielff till are/en
sidhen fiinge oc fattighe mẽniskir till gode/ nar
the kwnne inthe erligere skwdsmaall haffue en
Gudt oc Gudtz nafñ. Jnthe naffñ er krafftigere
till at formane noghen till barmhertighedt en
Gudtz naffñ. The haardille hierter iwerdhñ er,
maa weegis aff thet hellige naffñ wdhen alle
andre omslag. Thi scall ther icke bedis till no-
ghet hospitall eller noghs Gudtz huss/wdhen i
Gudtz naffñ oc for Gudtz skyldt. Icke scall hel
ler then som forstandere er/ nar han indtager
nogre krancke mẽniskir, ansee theris gotz eller
pẽninge/men i alle maade haffue eet eenfoldigt

øge oc fordi skall han alsomeniste ansee theris
kiwgdom oc kranckhs for Gudtz skyldt. ¶ huar
somhelst noghn̄ baade er paa ferde/ ther bega-
ris oc ansees/ther hooss kan icke mære noghn̄
redelig conscientze/nar gerighed er then synd/
ther alle gode meninger besmitter oc forkrēckir.
Wy̆ sie vdi almēnelig tale om mætferdigt gotz
ther er afladt met synd oc sorg/at then tiēde
pēning kōmer neppelige till tredie arffmig. Saa
see wy̆ oc saa huore ønckelige thet er spilt paa
sōme hospitall/ther the haffde met løghn̄/synd
oc øglerĭ tilhobe sanckedt. Men sodhn̄ hospital
begynte oc saa at saa forstandere/for gunst oc
gaffue/tha er ther neppelighe haab till at then
høst skall heller bædis/som mange andre/ther
oc saa haffde behoff een høwisk reformatz. Thr̄
findis māge som icke lenger holde the siwgge
oc fattige en theris eghet recker the haffue met
seg indført/oc sidhen slas the for hoffuedhs/oc
forwy̆sis/men nar alting kan icke bødis oc for-
bædis paa een dag/tha skall man segle met ths
mader som will blæse/oc nyde them lycke som
er for øghen oc vdi hender.

¶ Thi skall then mandt haffue saadan befalig
icke ther er hēne saare begærindis/men som thr̄
till vdkaaris aff wy̆le mendt /oc saa gott som

trengis

trengis oc nødis ther till. Then er mynst bequæ
till noghet embede oc belaling i huore lidhn hun
er/ som gaar efter hēne/ met herre hyllist scrift-
uilse/ bøn/ gæmst eller gaffue/ thi ath han bode
anseer seg selff/ oc holder seg godt/ till thet han
burde at regne seg uuerdig. Men nar som hā
mthet anseer wdhen Gudtz loff/ oc the kranc-
his terff oc gagn/ ther hanwm bør at forarbey-
de/ for Gudtz skyldt/ icke ath han kan ther aff
wonde ryg eller affholdhn/ men syn siels salig-
hedtz skyldt/ tha hafuer han eet eenfoldigt øge
thet er een mening som er ret oc cristelig/ oc al-
somenisse Gudt behaffuelig. Oc for thn sag bør
hanwm at wære een godt oc erlig mandt/ saa
at hospitaledt kan oc saa nyde gøt hans erlige
nafn oc rygte/ oc helst fordi/ att ther som han
er een ondt mandt/ tha kōmer han oc saa man
geandre y mysstancke met seg/ oc thenom be-
synderlige ther hanwm schule hafue i besker-
milse oc forsmar/ nar the finnis at wære hans
lyge wedelige oc wcristelige/ serdelis y the styc
ker/ the wele hanwm fordettige wdi/ nar huer-
mandt wedt at han far met skalkhedt oc be-
dregheri. Icke schall man heller saa ansee eet
stedt/ at eet andhet forleggis eller forderfuis/
nar Jesu christi leemyr ere saa māge/ at the kūne

icke alle leggis wdi eet hwsk/oc saa atskilligh'e
at kunne the en leggis wdi eet hwsk tha worr
thet icke beqwempt. ¶ huo fordi som opbygger
eet holspitall til krancke mēniskirs beskandt/han
giør een merckelig gierning/ther er Gudt saare
tacknēmelig/huer han er oc saa plictig/mē han
giør tha icke nock/som Gudt hafver aff hanū
meer forskyldt/saa er han oc meer willie at tie-
nisse begærindis/en wdi een maade. Then som
bygger eet hwsk till fattige hwsfarme folck/ther
icke formaa at betale hwsleye/oc sydr dog for
skat oc andhen beswaaring/han bygger oc eet
merckeligt holspitall. Then som kleder thū nag-
ne giør oc saa/fordi han bygger paa Gudtz tē-
pill oc holspitall. Thi skall man saa giøre een god
gierning/at han lader icke een andhen/nar thet
ene gode maa thz andhet icke wdskimde. Ther
findis oc mange som ere krancke nock/ther nø
digt wille nederleggis wdi noghet holspital ath
the rædis mærre en the nw haffue/nar en karsk
mandt maa ligge saa lenge paa eet stedt /han
bliffuer kranck om han icke er. Oc at trenghe
thenō som icke haffue noghū besmittelig krākhz
til at fare wdi holspital/er icke heller stor almwse
dog at the ere nogz skrøbelige/oc serdelis af thū
krancklhedt thericke kan raadis bodt/fordi thz
er at

er at kōme liffuet/paa thenom ther lenge motte
leffue/men at trenge thenom vdi hoſpitall ſom
haffue beſmittelig kranckhedt/thet er icke ſynd
men ſtor almuſe/i then mening att the kunne
raadis bodt/oc inghen andhen beſmitte mz ſeg.
For then ſag ſchulde alle Landtz herre thet ſaa
ſtricke/oc lade ſtrēgelighe holde wedt magt/at
huer by fødde ſyne fiuge oc myſſige mēniſkir
oc ſerdelis gamble oc manfore/ther haffue ſlegt
eller mēner vdi ſāme by/oc ſiughen more icke
beſmittelig/ellers ſom ſagt er/ſchulde the førꝛis
till hoſpitall/at thenom kunne ther beſørgis mz
kaaſt klæder oc lagedom/maarme oc andhē be-
ſtōring/aff theris forelore nar the more rÿge/el-
ler oc aff menigheden/nar theris ſlegt oc mēner
more fattige oc arme.

¶Oc ſom the fattige oc arme ſchule forſees oc
beſørgis nar the ere faldhen ÿ armodt/ſaa ſcal
ther oc nøye ſees till/at ther bliffuer icke for mā
ge fattige oc arme/oc ſerdelis the mēniſkir ſom
anthen ere rÿge fødde/nar the begynde at fø
dde/eller haffue fattige forelore/oc ſtaa dog till
at vnderwÿſe/anthen till at lare eet retferdigt
embede/eller noghen andhen redelig handel/thē
kan bꝛugis wdhen ſynd/ nar mange embede

ere saa wretferdige/at thet er bædre at waere
en trell eller een tyggere/en at bruge same em
bede. Wy see mange hwssarme folck ther Gud
aff syn lønlige dom giffuer mange børn/oc lyd
het gotz/oc fordi nødis the i møge aar at tyg
ge/saa lenge the ere bequemetill tieldom/ och
dog at the more bequeme till arbeyde/embede
eller andhen lerdom/ther menigheden kwnne
stedlige kome till gafn met tyden ther findis tha
inghen som thenom holder till noghen merche-
lig lerdom. Theris sønelse ere ther till icke we-
derhefftige/oc the tyge som burde at hielpe/we
le icke heller affladehues the hassue. Saa blif-
ue the tyggere oc skatharle alle theris dage. Saa
finde the paa mangewraadt for armodtz skyl.
The giffue seg till twistuerij och røffuerij / till
mordt oc brandt/oc bruge skalkheet till landt
oc strandt/saa at thet more thenom bædre ma
re wisdre / en the schulde saa lesse. Saadan
folck blifuer tha meer till herj effther /en her till
mardt hassuer/at mange fattige folkis børn ta
gis ind y closter/oc opfødis till Gudtz loff/oc
tieniste/ther nu dess mer holdis for spot oc gec
kerij/som andhet møghet ther Gud hør till/oc
dog at the blesse icke alle hellige oc gode mo
closter / the hialdis tha des i mellom fra man-
ge stole oc grasse spyder/nar the mone saa vn

der

oer affue at the raadde seg icke selffue. Mē fordi
at clostermendt oc nw forhadis/tha tagis ther
neppelige saa māge i closter/som her till giort er
oc saa will thet fuldkōmis ther man hier i gāmil
tale/dess meer skackarle hadis/dess fleer bliffue
the. ¶ huo fordi ther wille optage saadane fatti
ge folkis bøern/oc lade thenom holde till lerdom
embede eller schole/met sine egne bøern/eller oc
wdkaare thenom for sine arffuinge som skeer
all werdhen offuer nar noer herre hadde hanū
icke met bøern begaffuet/tha bygde han oc eet
merckeligt hospitall. ¶ huo som tager i forsuar
fattige widuer/faderlose bøern/fremede oc elende
folck hielper oc styrcker thenom huer effter sith
terff oc behoff/hā bygger oc eet hospitall. ¶ huo
sō helst ther kōmer fattige pyger oc qwindfolck
till eet erligt bøsot / hā bygger oc eet hospitall.
Then som hadde syn hwstrw saa kar som
sith eghet lick / och holder sine bøern och sith
gantzske hwss wnder skelig affue / oc forwar
ath ther regneer inghen stor synd wdi / som
ere Hamodt/Gerighed/Hadt/Hoon/Moordt
Falsk eller Swig/wdi alū wegt eller skeppe
kiob eller handell/oc forwar at ther findis ic-
ke hōff eller tretthe/Sqwalder eller Gagtall/
eller noghen andhen saadan forgifftig kranck-
hedt/eū offuerflōdig drick eller daabill / spott

eller

Proverbium. 30.

2.

3.

4.

ſpot eller ſkerpkill / eller andhen aandelig peſte-
lentze/ther han kan affſtyre/han bygger oc eet
5. hoſpitall. Then ſom forbinder een manchere oc
een gaablere/ther forøder ſith at tære for møgs
oc forbinder andre/at kiøbe eller handle mz ha-
6. nom/han bygger oc eet hoſpitall Thñ ſom kor
ther ſith hiemodt/ mod klæder/taring/bygning
oc andhen merchins praaling oc bram/paa thet
han ſcall icke beſkatte the fattige/eller trẽge the
arme/till at oppeholde ſaadant hiemodt/hã byg
7. ger oc eet hoſpitall. Then ſom er ſparſom mod
ſyn eghen taring/at hans rigdom kan deſt ba-
der naa till the fattige/han bygger oc eet hoſpi-
tall/thet er een bolig till at geſte mod himerigis
ryge. Saa ſchule wy altiodt troo at een godt gier
ning er icke nock men hun ſcall haffue mange
metfølgere/om hun ſcall teckis Gudt. Saa ſier
Jacob ii ſanctus Jacobus. Then ſom bryder eet budt/
han er ſkyldig imodt thenom alle. Thi ere wy
plictige at bygge hoſpitall ſiuge oc krancke mẽ
niſkir till gode/oc thenom bør oſſ at oppeholde
men ther fore maa wy inthet forſømme affſ the
andre Gudtz budt.

¶ Thet kaldis nw hoſpitall ſom ſagt er/hwar
ſiuge oc krancke menniſkir haffue herbære oc
lægre

KAREN BRAHES
BIBLIOTHEK
ODENSE

Defect

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

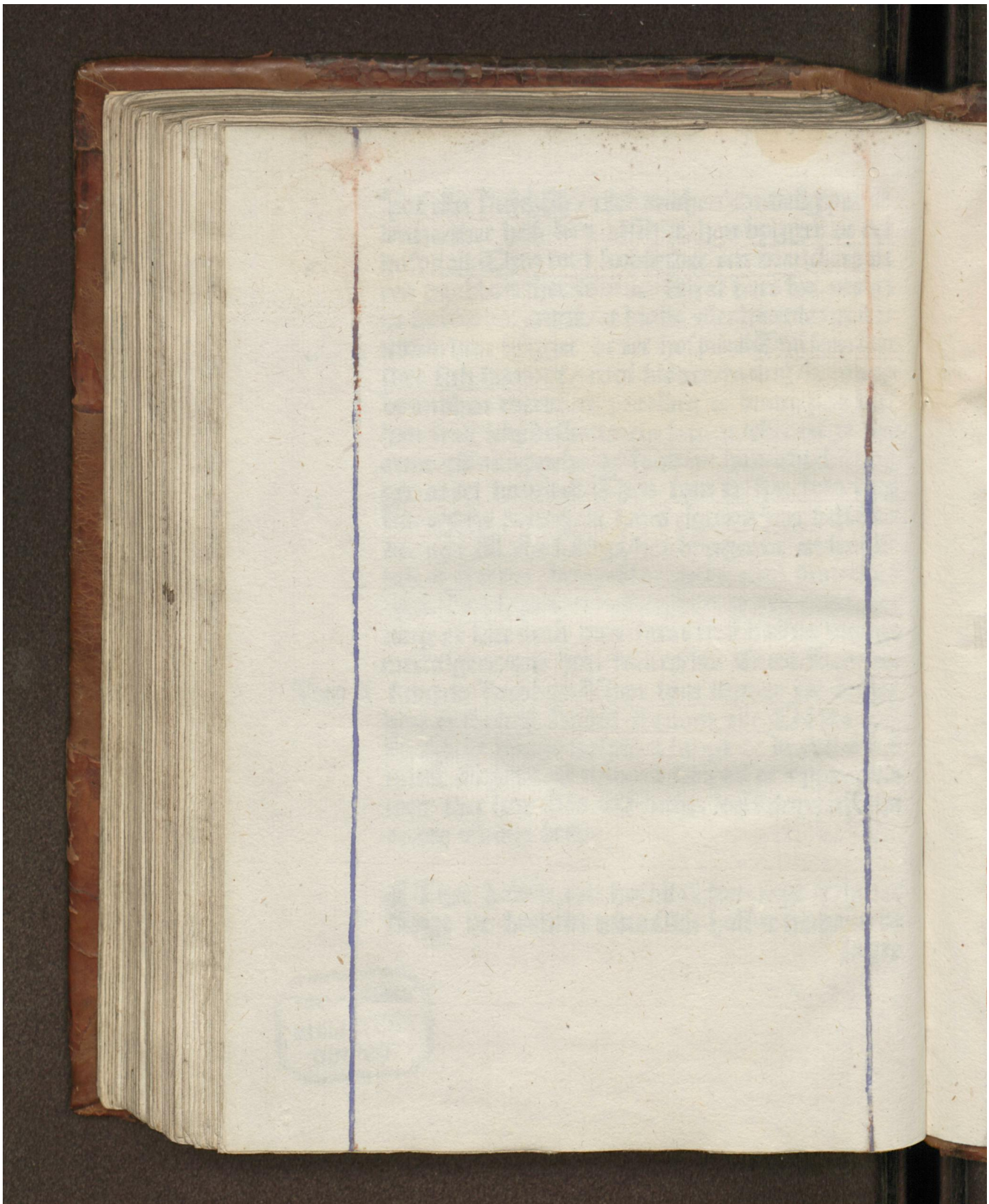

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

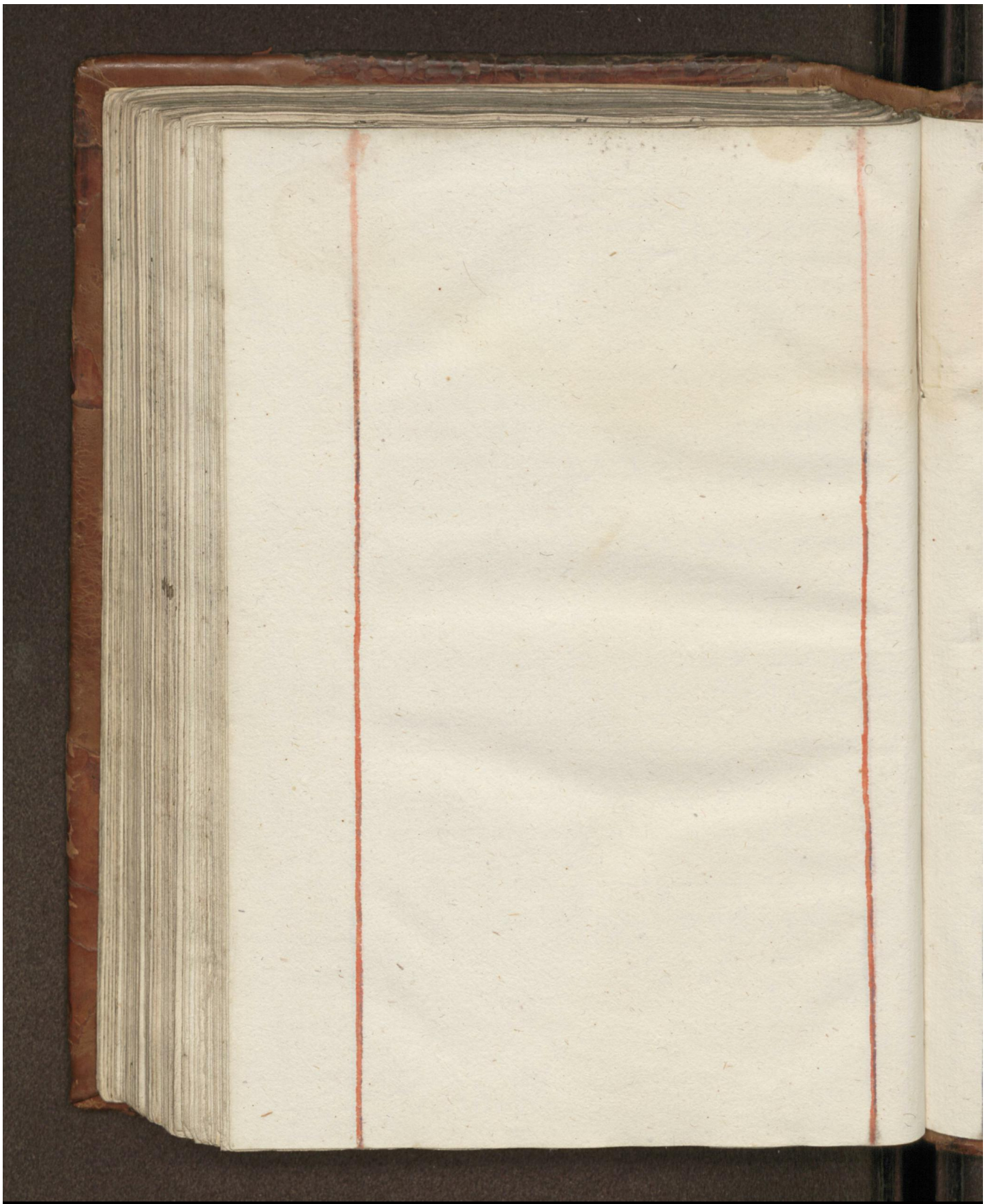

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

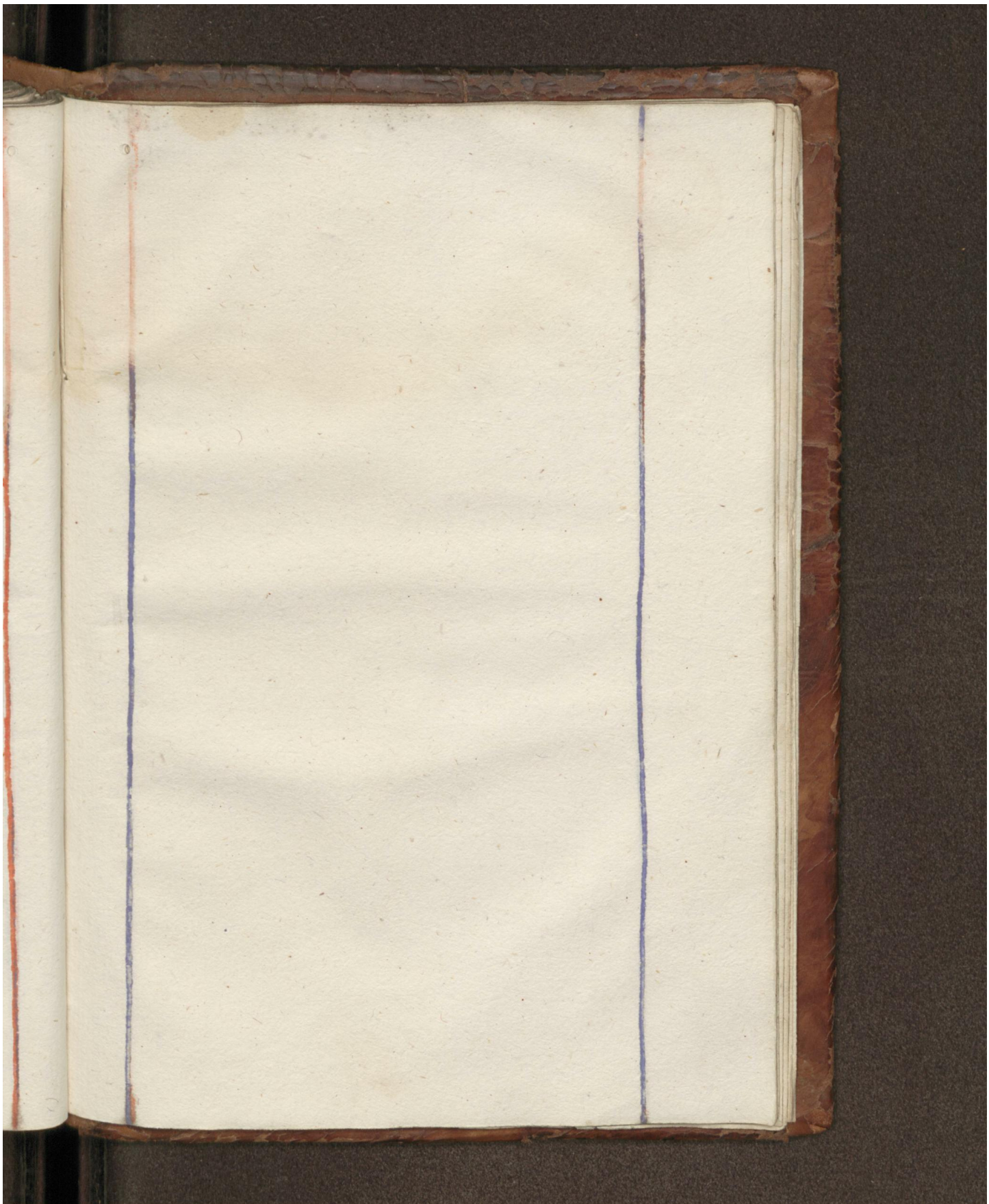

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

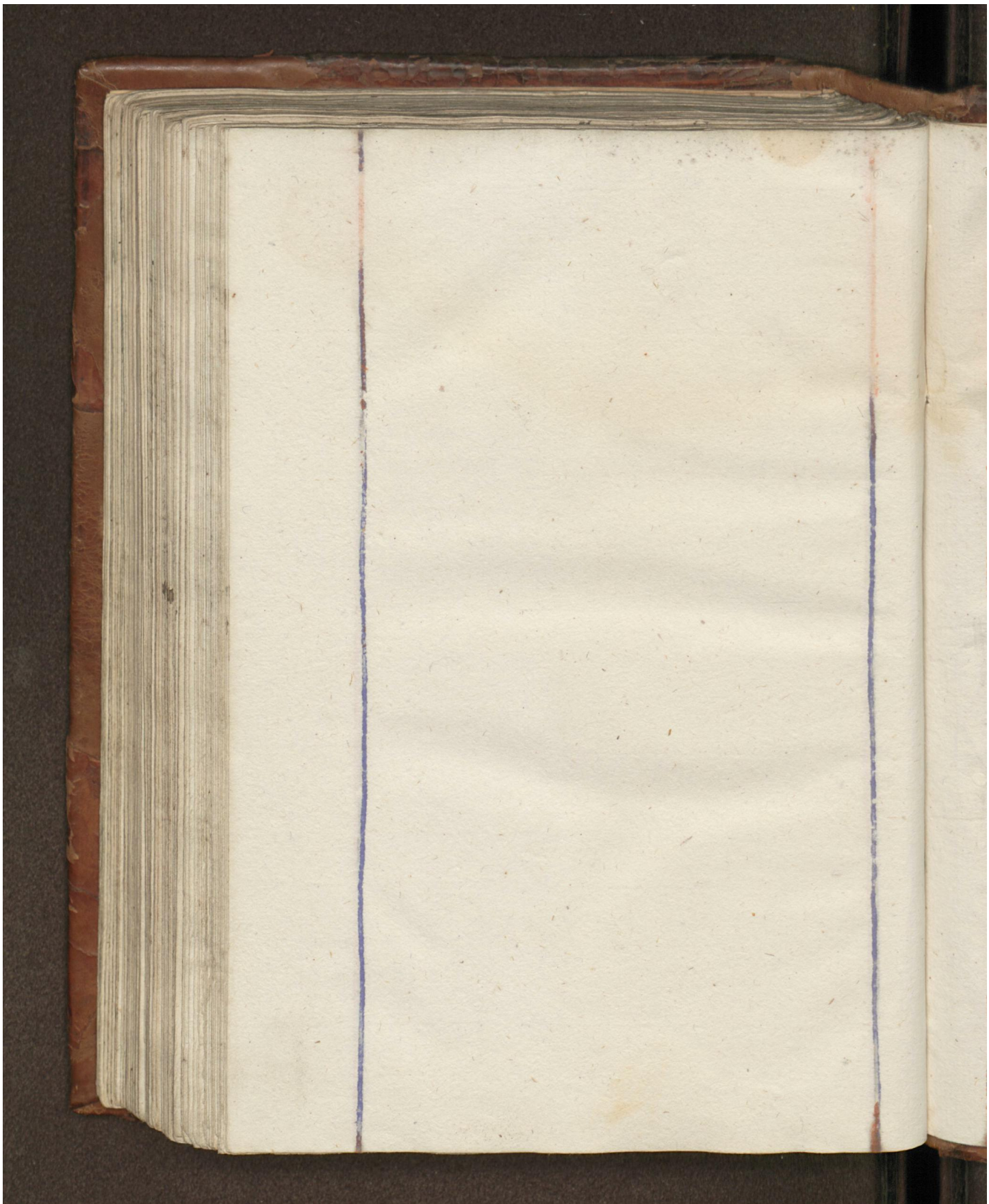

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

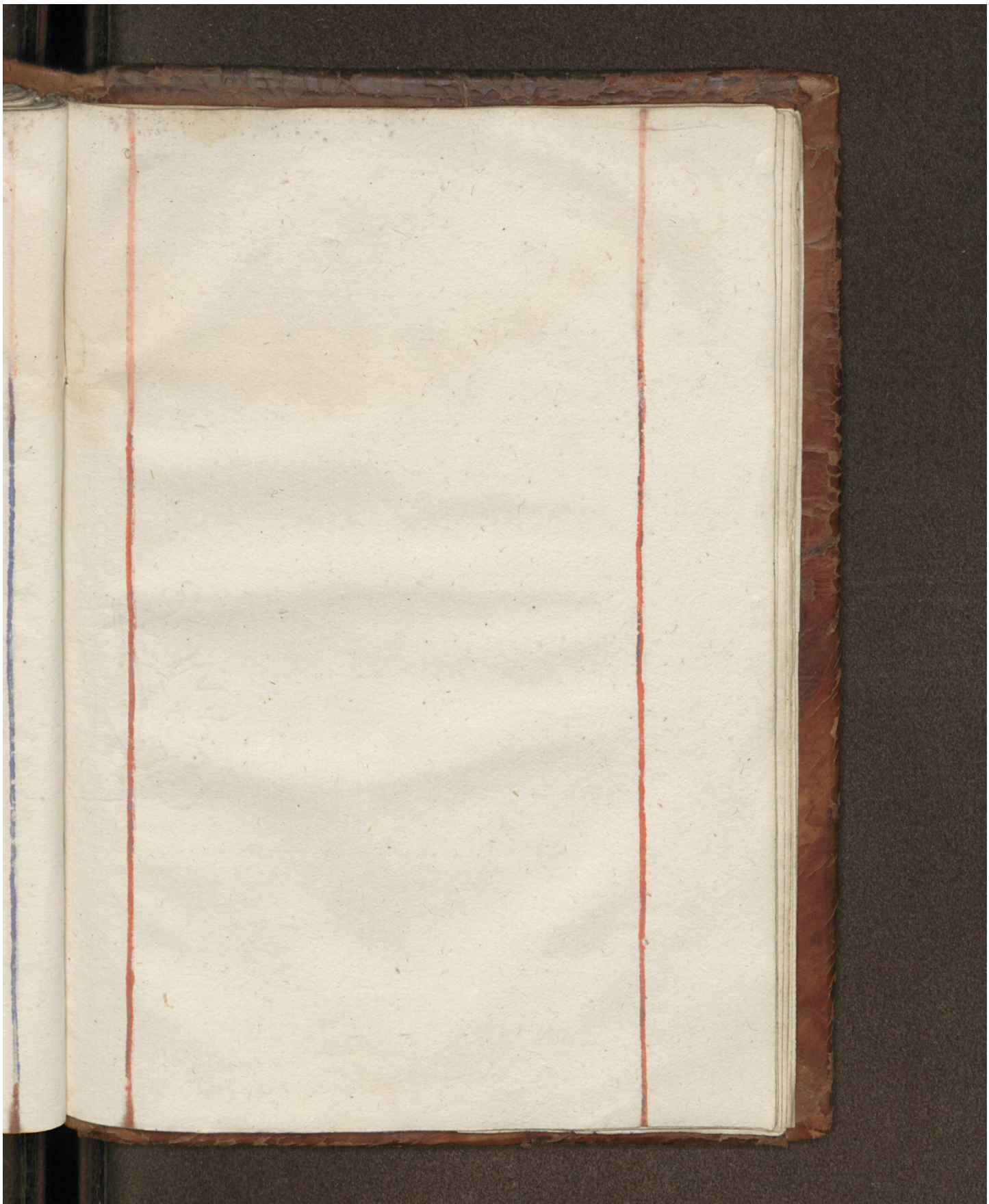

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

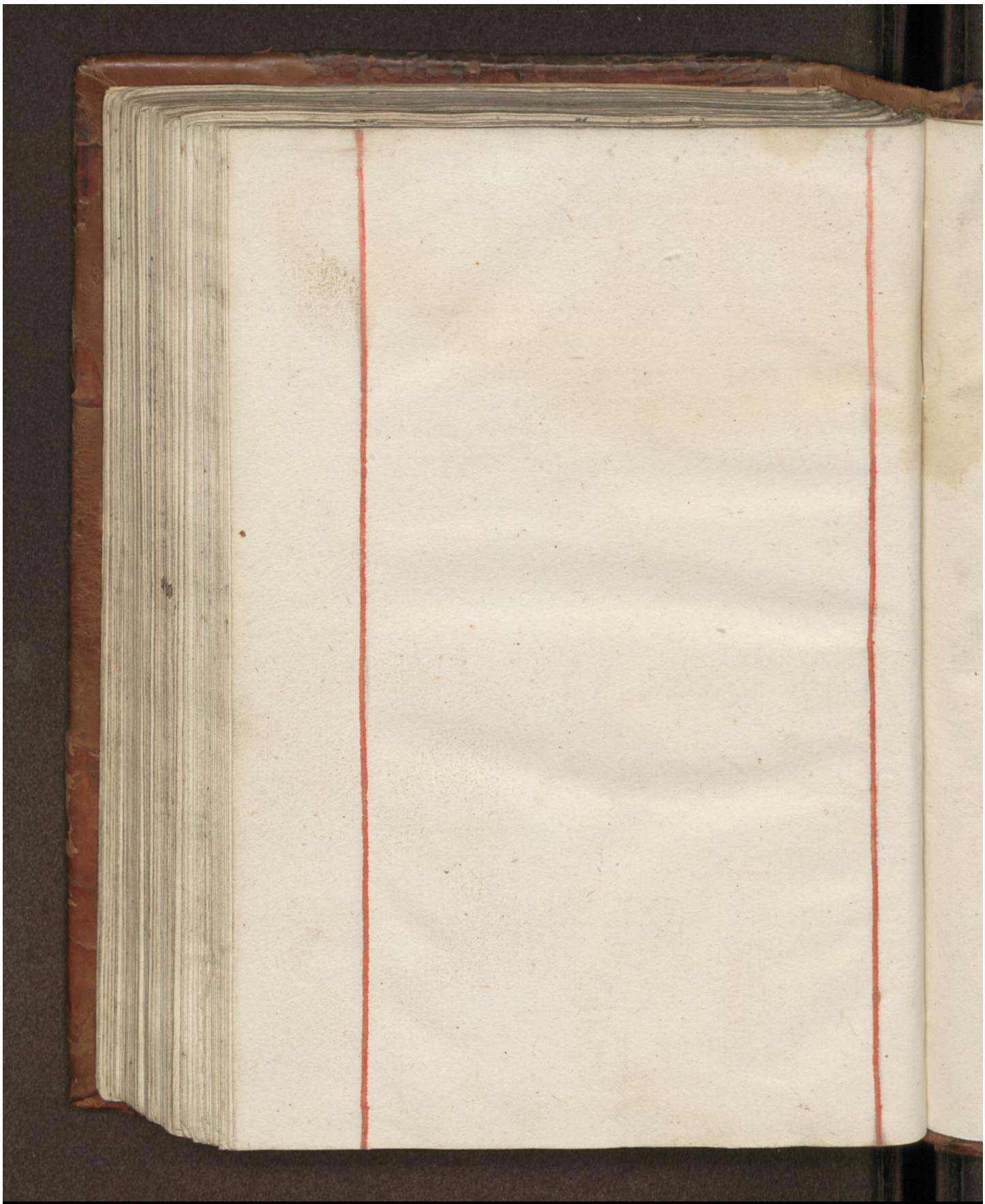

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

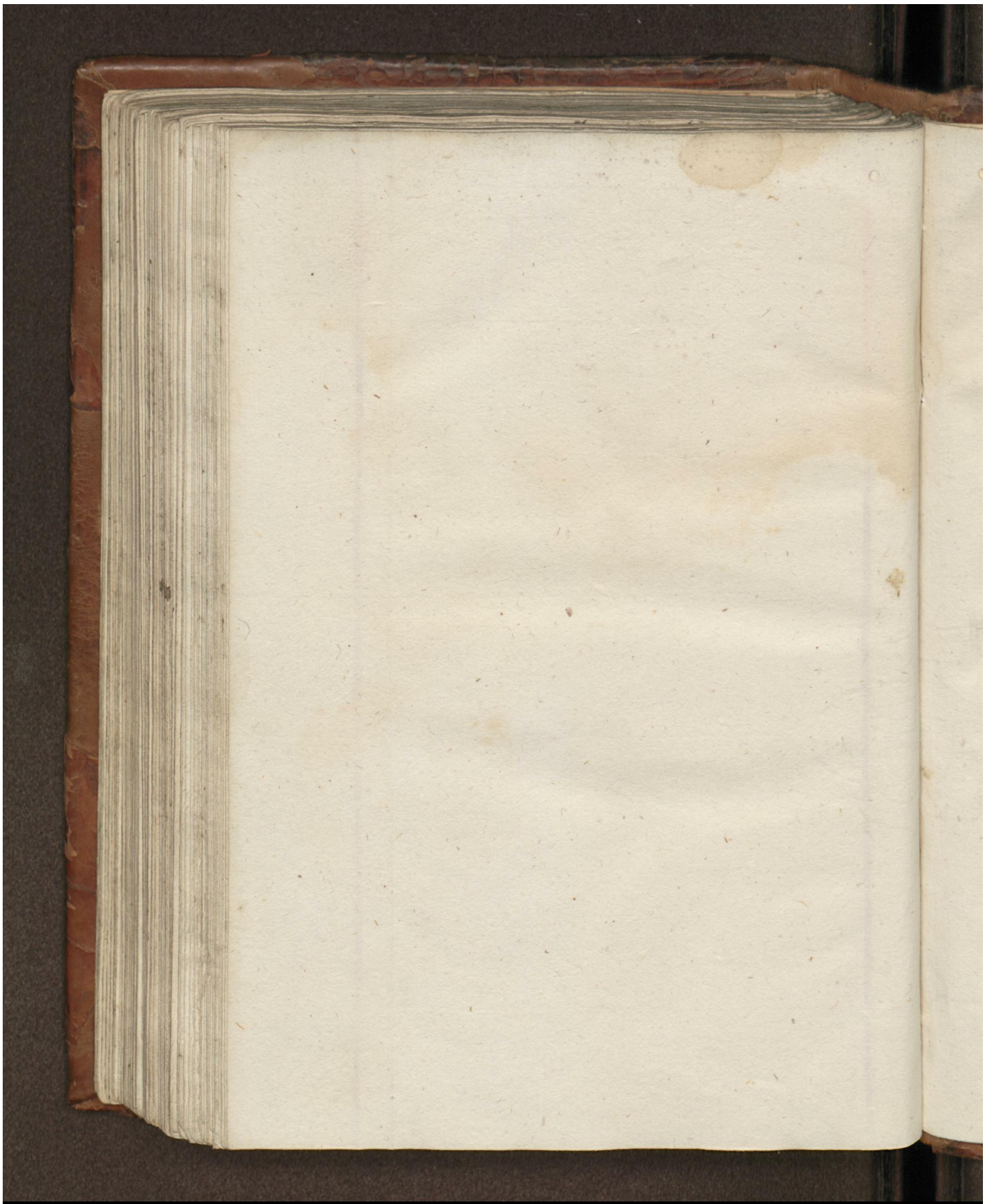

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

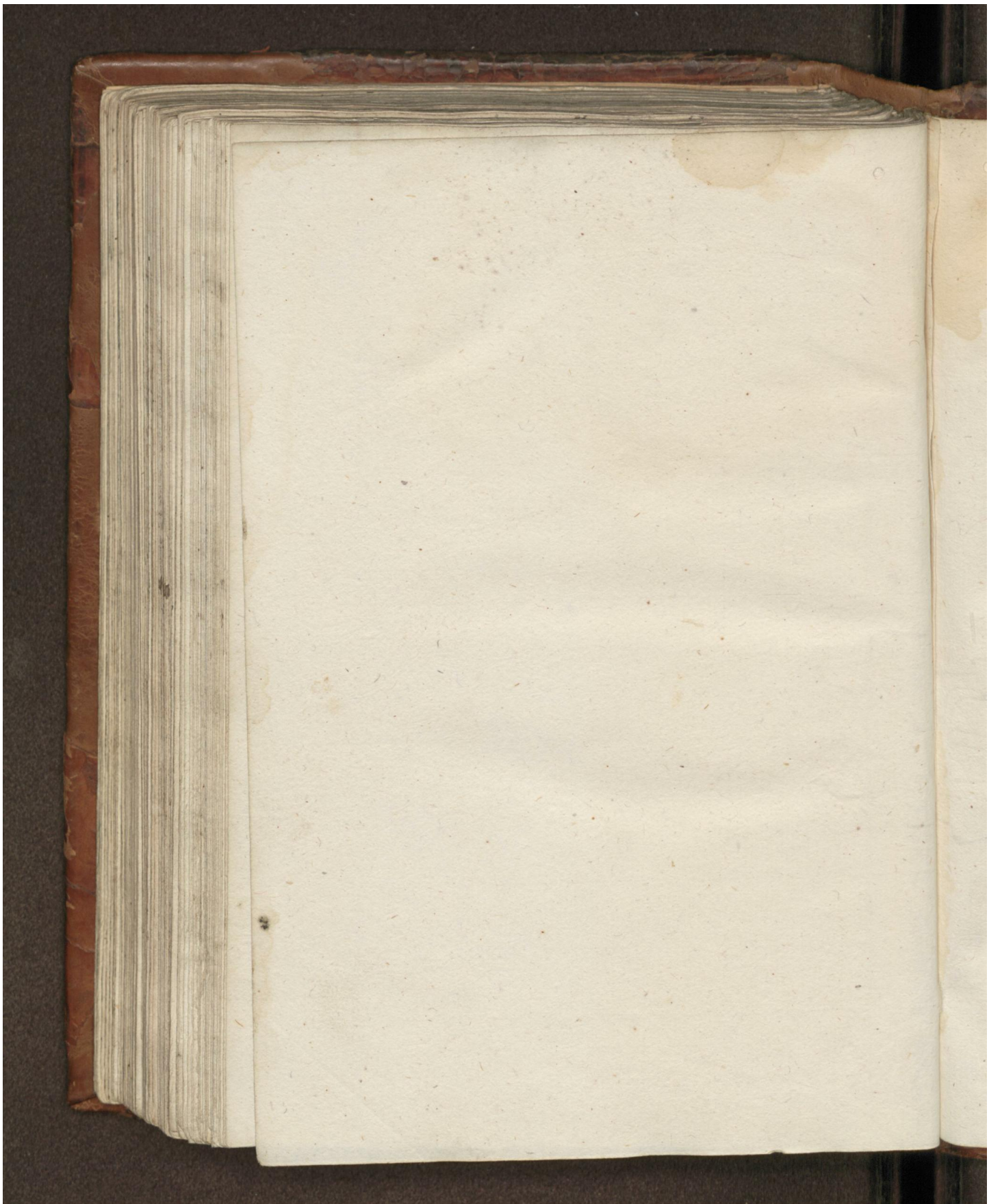

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

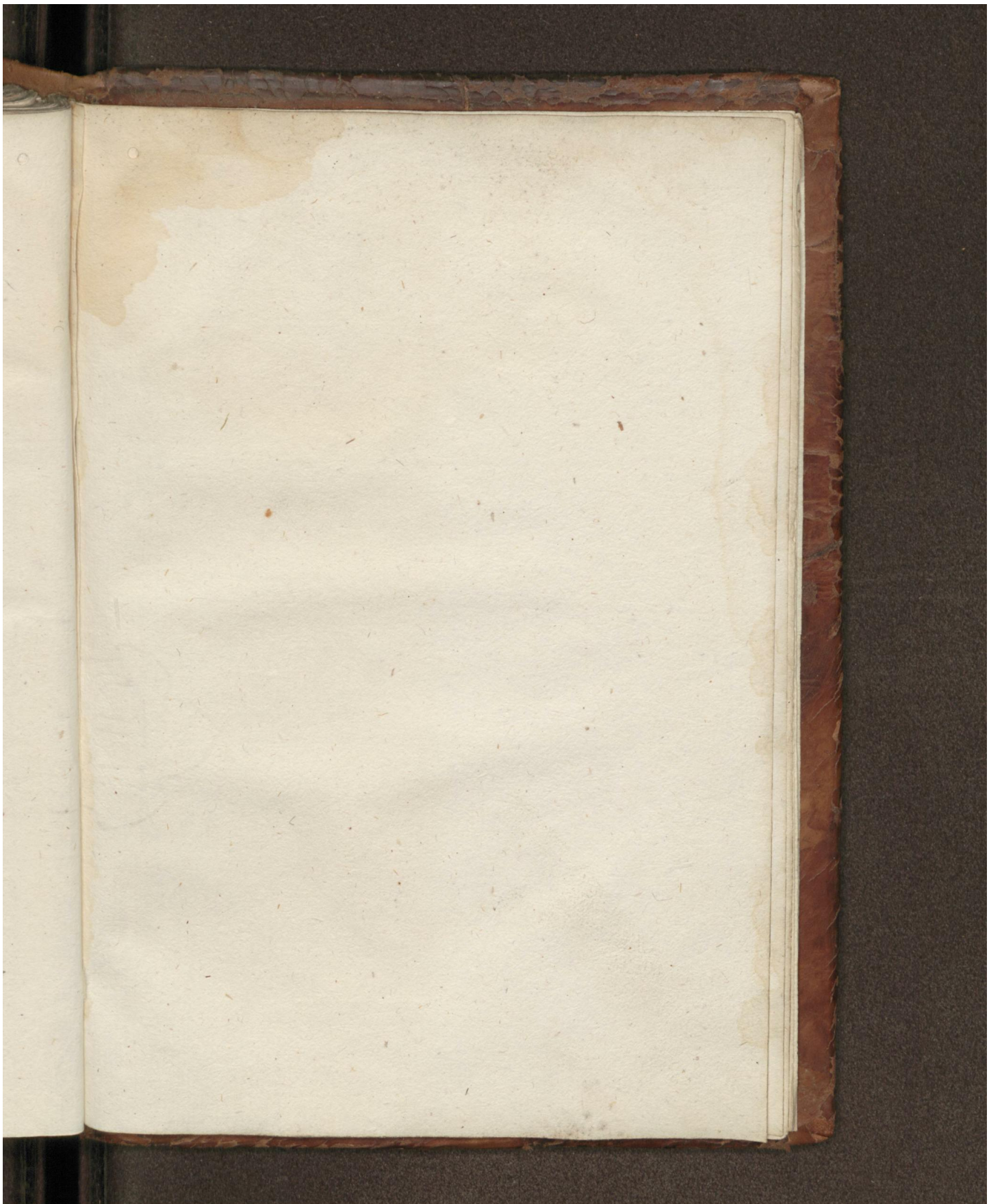

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

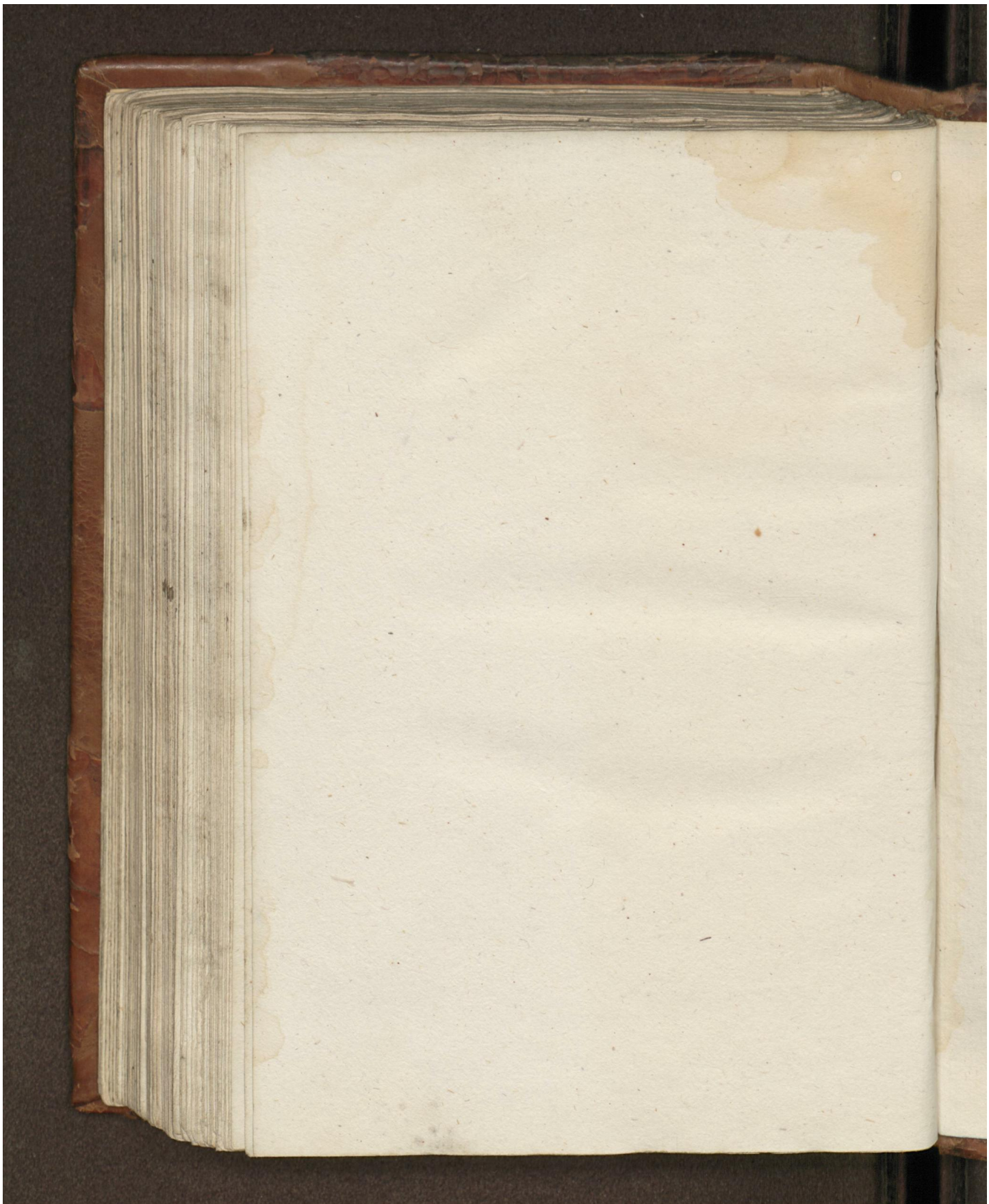

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

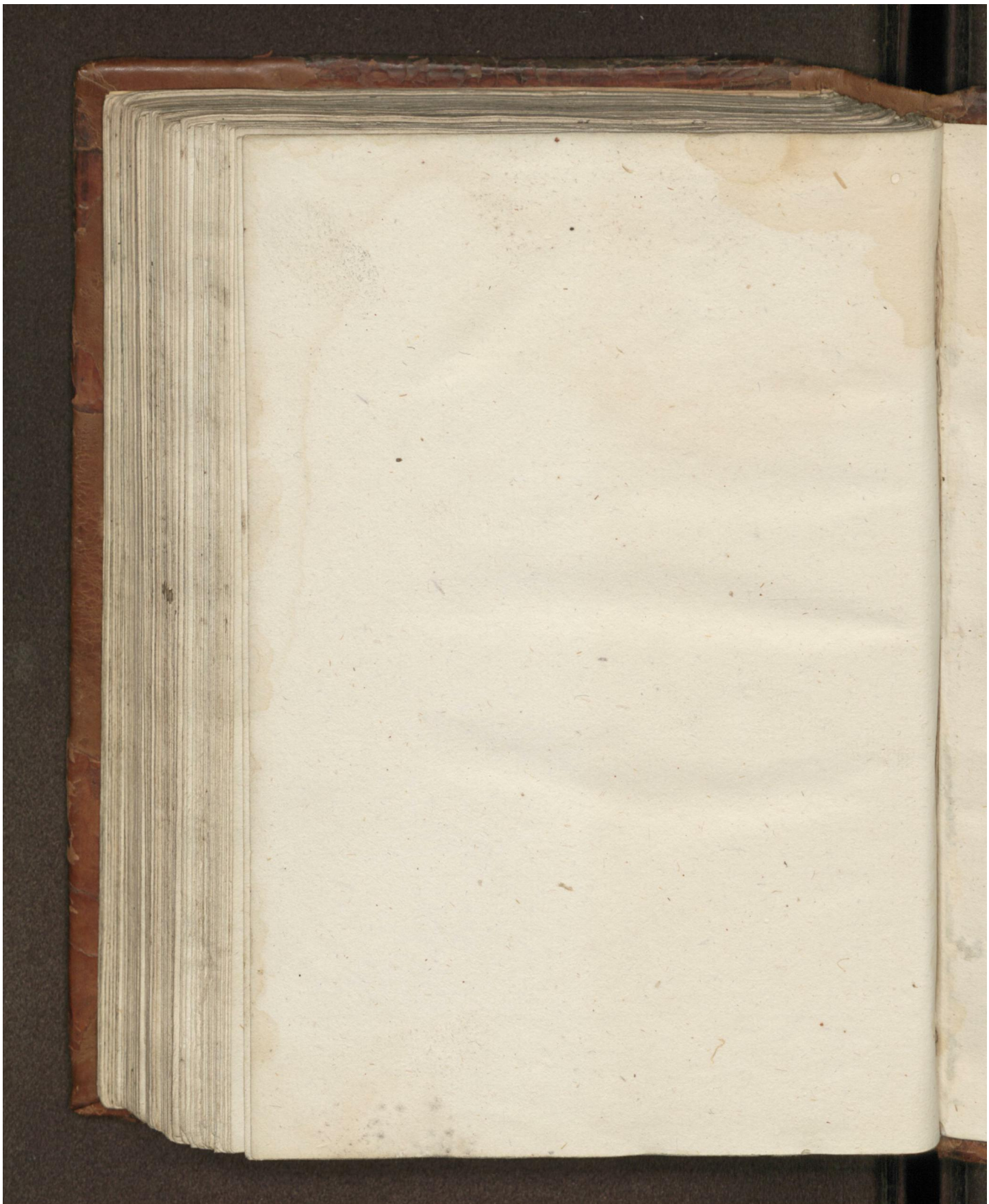

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

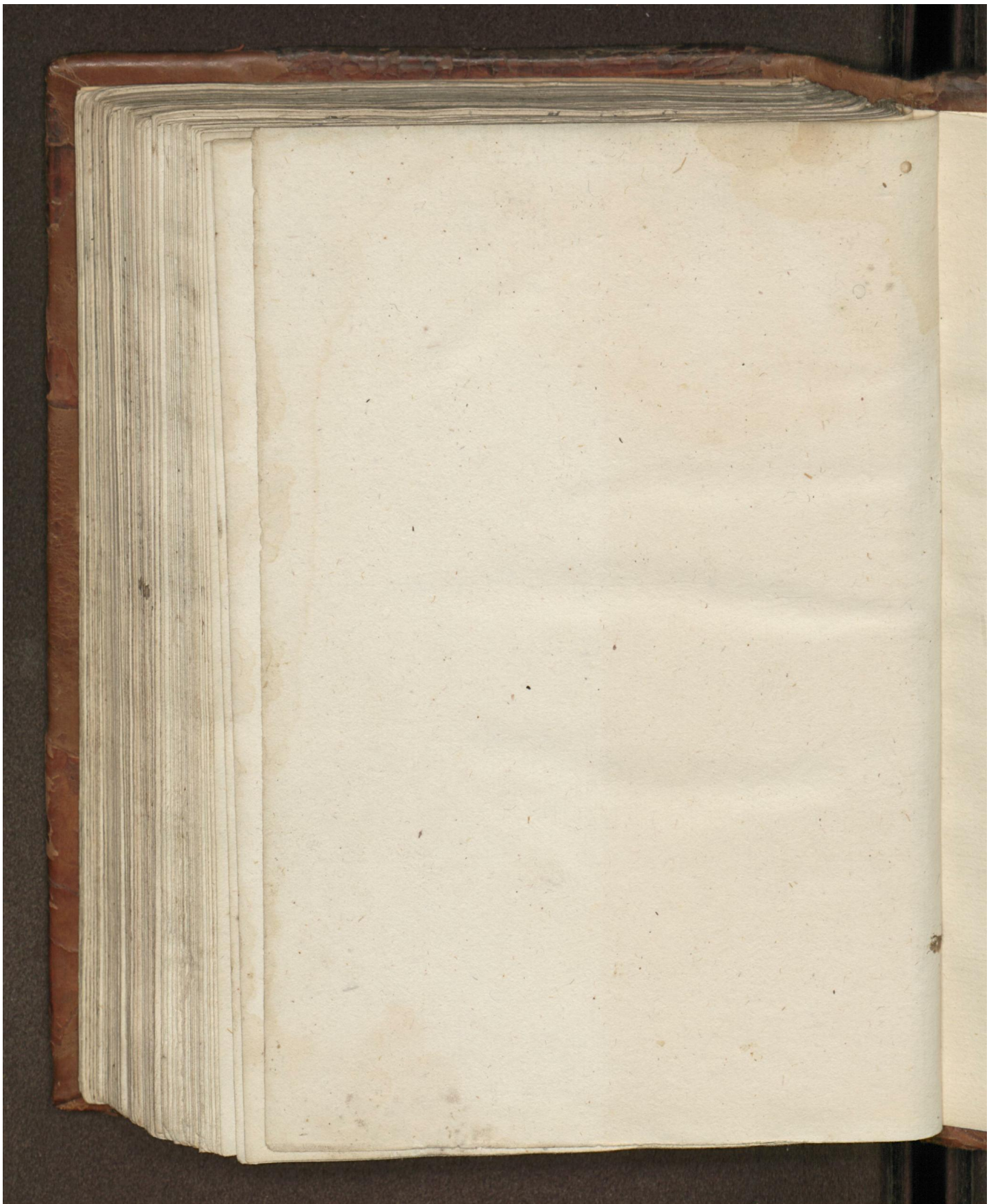

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

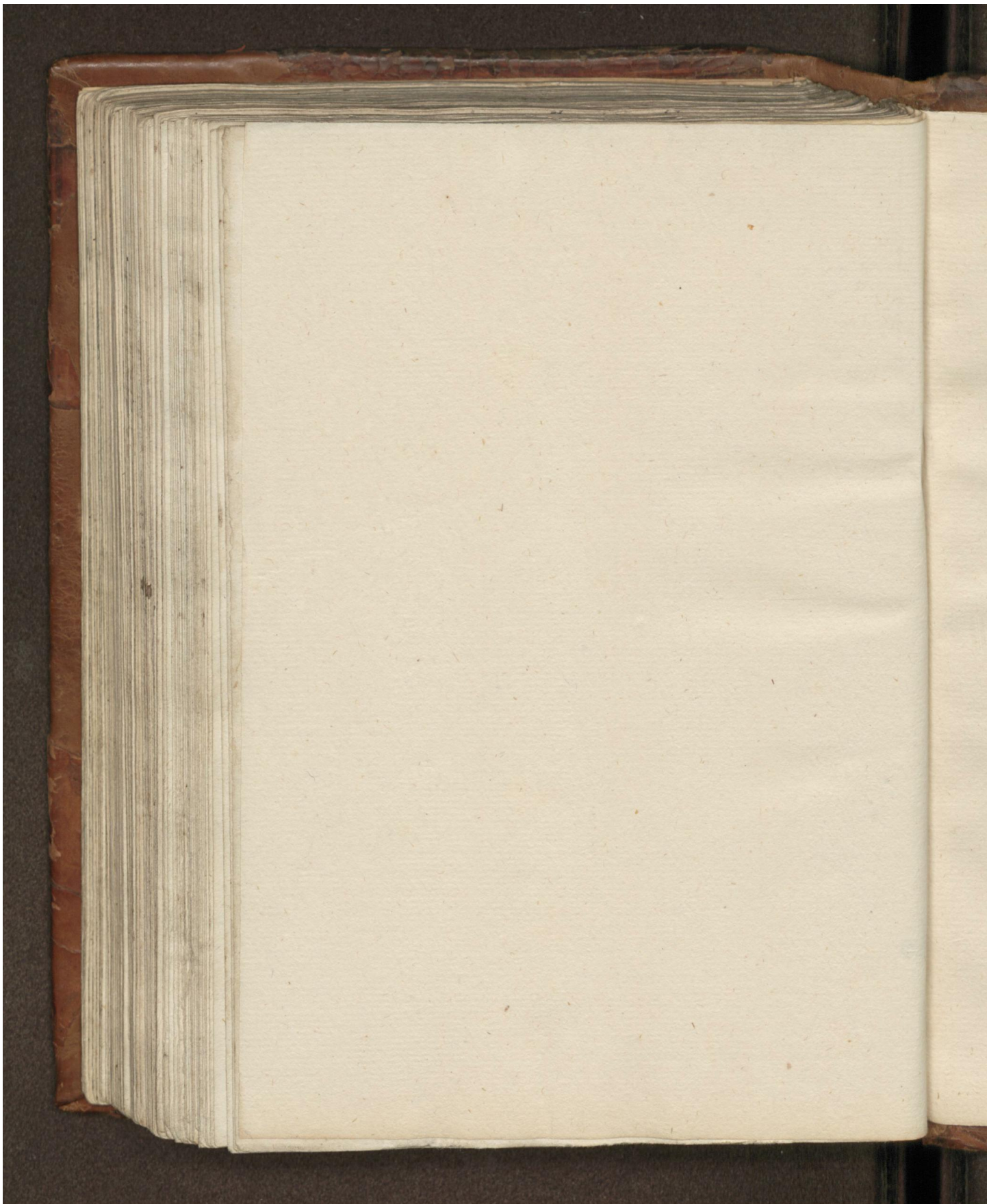

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

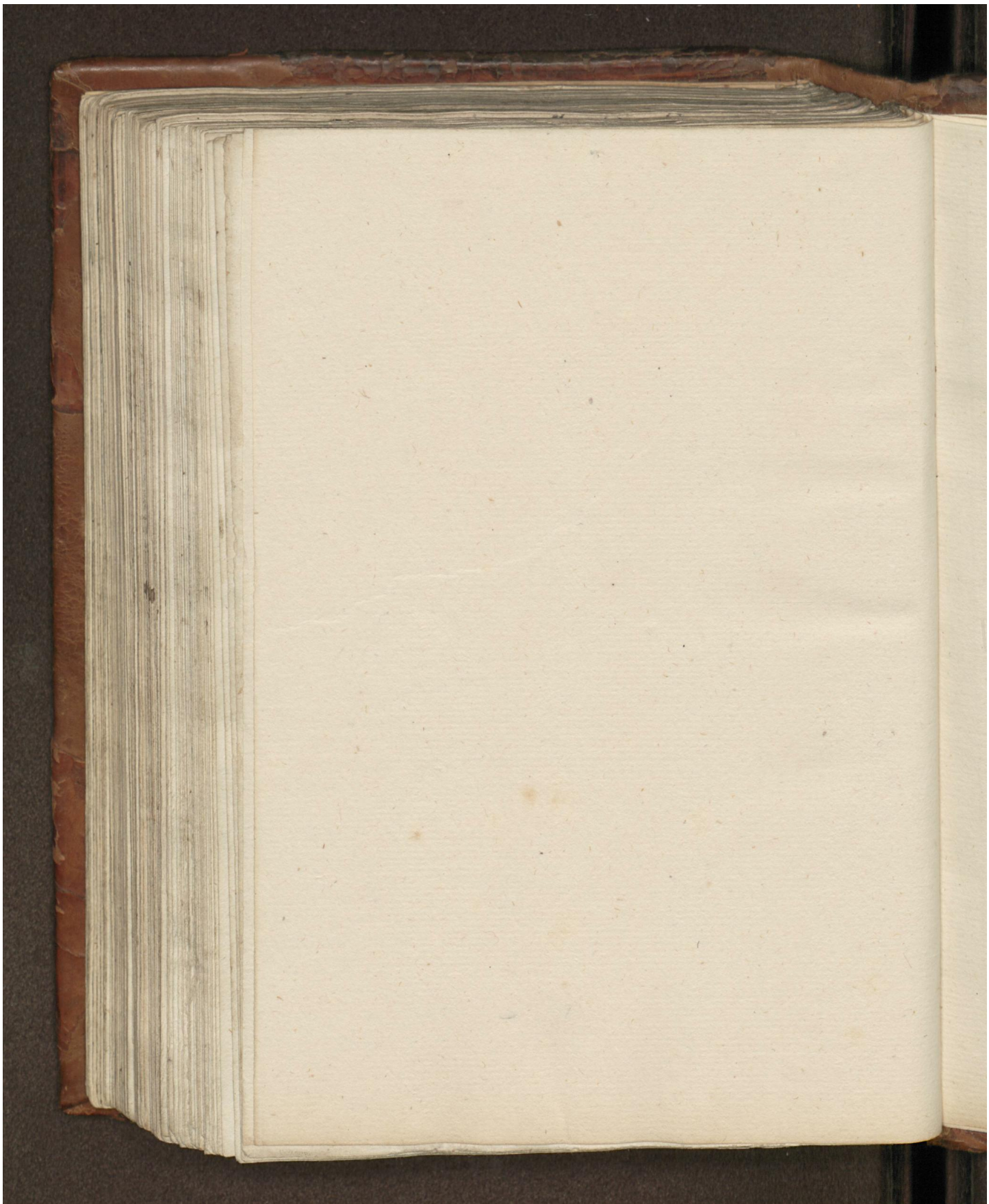

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

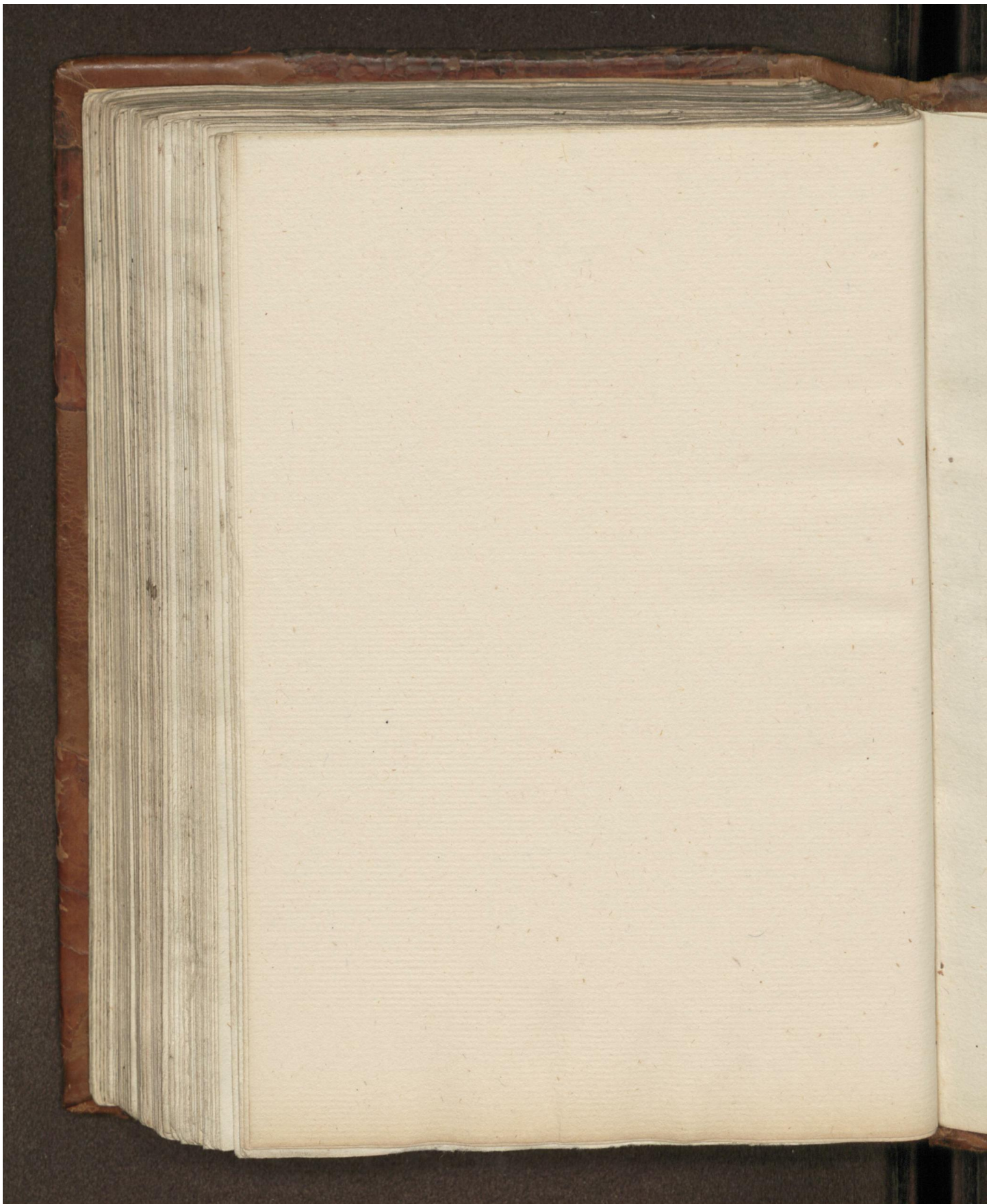

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek A.12-2